

T.C
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK
MESLEĞİNE İLİŞKİN YETERLİK ALGILARI**

Pınar ÖKSÜZOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Zekai PEHLİVAN

Tez No:

MERSİN - 2009

Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Çerçevesinde yürütülmüş olan “Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Yeterlik Algıları” başlıklı çalışma, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 23/12/2008

Prof. Dr. Şefik TIRYAKI

Jüri Başkanı

Yrd.Doç.Dr. Zekai PEHLİVAN
GÜNDÜZ
Jüri Üyesi

Yrd.Doç.Dr.Bülent

Jüri Üyesi

Bu tez, Enstitü Yönetim kurulunun ..... kararı ile kabul edilmiştir.

Doç.Dr.Ülkü ÇÖMELEKOĞLU

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Yeterlik Algıları başlıklı tezimde, beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleklerinde kendilerini ne düzeyde yeterli algıladıklarını belirlemeye çalıştım.

Yüksek lisans eğitimim süresince yanımda olan, her türlü desteğini benden esirgemeyen, değerli danışmanım Sayın Yrd.Doç.Dr. Zekai PEHLİVAN'a en içten duygularıyla teşekkür ediyorum. Ayrıca akademik olarak gelişimime yardımcı olan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Şefik TİRYAKİ'ye de teşekkür ederim.

Bütün eğitim yaşantım boyunca maddi manevi her türlü desteğini benden esirgemeyen başta Annem olmak üzere bütün aileme teşekkür ederim.

Pınar ÖKSÜZOĞLU

Aralık 2008

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Kabul ve Onay	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÇİZELGELER DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER ve KISALTMALAR DİZİNİ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Sayıtlılar	5
1.4. Sınırlılıklar	5
2. GENEL BİLGİ	6
2.1. Mesleki Yeterlik Niçin Önemlidir?	6
2.2 Yeterlik ve Eğitim İlişkisi	8
2.2.1. Mesleğin Yeterli Bir Üyesi Olarak Öğretmen	9
2.2.2.Öğretmenin Görevleri	11
2.2.2.1. Öğrencilerin Tanınması	11
2.2.2.2. Eğitim Hedeflerinin Saptanması	12

2.2.2.3. Öğrenim Yaşantılarının Düzenlemesi.....	12
2.2.2.4.Öğrenmeye Ortam Hazırlama	12
2.2.2.5.Öğrenmenin Gerçekleştirilmesi	13
2.2.2.6.Öğrenilenlerin Değerlendirilmesi	13
2.3. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri	14
2.3.1. Parçası (İçinde) Olma	14
2.3.2. Hakim Olma	14
2.3.3. Öğrenci Merkezli Olma	15
2.4.Türkiye’de Öğretmen Yeterlikleri’nin Oluşturulma Süreci.....	15
2.4.1. Kişisel ve Mesleki Değerler- Mesleki Gelişim Yeterliği....	16
2.4.2. Öğrenciyi Tanıma Yeterliği	17
2.4.3. Öğrenme ve Öğretme Süreci Yeterliği	17
2.4.4.Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme Yeterliği	18
2.4.5.Okul-Aile ve Toplum İlişkileri Yeterliği	18
2.4.6. Program ve İçerik Bilgisi Yeterliği	19
2.5. Farklı Öğretmen Yeterlik Sınıflamaları	19
2.6. Beden Eğitimi Öğretmen Yeterliği	21
2.6.1. Öğretim Sürecini Planlama ve Değerlendirme Yeterliği	22
2.6.2. Fiziksel Performans Geliştirmeyi Sağlama ve Koruma	23
2.6.3. Ulusal Bayramları Anlam ve Önemine Yaraşır Şekilde Kutlama	24
2.6.4.Gelişim Performansını İzleme ve Değerlendirme	25
2.6.5. Okul-Aile ve Toplum İşbirliği Yapma	25
2.6.6. Mesleki Gelişim Sağlama	26
2.7. UNESCO ve ICHPER.SD’ın Beden Eğitimi Öğretmen Yeterliği	27
2.8. Öğrenci Gözüyle Beden Eğitimi Öğretmen Yeterlikleri.....	27
2.9.Öğretmenlik Nedir?	30

2.9.1. Çağdaş ve Etkili Öğretmen Özellikleri	30
2.10. Etkili İletişim Becerisi Yeterliği	37
2.11. Yapılan Bazı Araştırma Sonuçları	39
3. GEREÇ ve YÖNTEM	40
3.1. Araştırma Modeli	40
3. 2. Evren ve Örneklem	40
3. 3. Verilerin Toplanması	46
3. 4. Verilerin Analizi	47
4. BULGULAR	48
5. TARTIŞMA	56
6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER	63
7. KAYNAKLAR	64
EKLER	69
EK 1. Kişisel Bilgi Formu	69
EK 2. Mesleki Yeterlik Ölçeği	71
ÖZGEÇMİŞ	73

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No:

Çizelge 1. Öğrenci Gözüyle Beden Eğitimi Öğretmeni Nitelikleri	29
Çizelge 2. Etkili Bir Öğretmende Bulunması Gereken Nitelikler	29
Çizelge 3. Evren ve Örneklem Grubuna Alınan Üniversite Sayılarının Dağılımı	40
Çizelge 4. Örneklem grubunun Cinsiyet Açısından Okumakta Oldukları Üniversitelere Göre Dağılımı	41
Çizelge 5. Örneklem grubunun anne eğitim durumlarının cinsiyete göre dağılımı	42
Çizelge 6. Örneklem grubunun baba eğitim durumlarının cinsiyete göre dağılımı	42
Çizelge 7. Örneklem grubunun anne mesleğinin cinsiyete göre dağılımı	43
Çizelge 8. Örneklem grubunun baba mesleğinin cinsiyete göre dağılımı	43
Çizelge 9. Örneklem grubunun bölümü isteyerek seçip seçmeme durumlarının cinsiyete göre dağılımı	44
Çizelge 10. Örneklem grubunun okumakta oldukları bölüm öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından güven durumlarının cinsiyete göre dağılımı	45
Çizelge 11. Örneklem grubunun bölümlerine ait araç-gereç durumlarının öğretim teknoloji kullanma durumlarına göre dağılımı	45
Çizelge 12. Örneklem grubunun ders dışında katıldıkları spor faaliyet durumlarının cinsiyete göre dağılımı	46
Çizelge 13. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanlara yönelik analiz sonuçları	48
Çizelge 14. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyete göre <i>t testi</i> sonuçları	49
Çizelge 15. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden	49

alınan puanların anne eğitim durumuna göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Çizelge 16. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden 50

alınan toplam puanların anne mesleğine göre Post Hoc Testi sonuçları

Çizelge 17. Katılanların Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden 51

alınan puanların baba eğitim durumlarına göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi sonuçları

Çizelge 18. Katılanların Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden 51

alınan toplam puanların baba eğitim durumlarına göre tanımlayıcı istatistiki analizleri ve Post Hoc Testi sonuçları

Çizelge 19. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden 52

alınan toplam puanların öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından güven duyma durumlarına göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Çizelge 20. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden 52

alınan toplam puanların okumakta oldukları üniversitenin öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından güven-güvensizlik duyma durumlarına göre Post Hoc Testi sonuçları

Çizelge 21. Katılanların ders dışında spor faaliyete katılma durumlarına 53

göre Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların *t* testi sonuçları

Çizelge 22. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden 54

alınan toplam puanların okumakta oldukları bölüme ait saha, salon, araç-gereç malzeme ve öğretim teknoloji durumlarına göre Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

Çizelge 23. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden 54

alınan toplam puanların okumakta oldukları bölüme ait saha,salon,araç-gereç ve teknoloji durumlarına göre tanımlayıcı istatitiki analizleri ve Post Hoc Testi Sonuçları

Çizelge 24. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden 55

aldıkları toplam puanların okumakta oldukları bölüme isteyerek gelip-gelmeme durumlarının *t* testi sonuçları.

ŞEKİLLER ve KISALTMALAR

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu.

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı.

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı.

CATE: Öğretmen Eğitimi Akreditasyon Kurumu

ICHPER-SD: Uluslar Arası Sağlık, Beden Eğitimi, Rekreasyon, Spor ve Dans
Konseyi

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

ÖZET

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN YETERLİK ALGILARI

Pınar ÖKSÜZOĞLU

Bu araştırmanın amacı; üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okuyan son sınıf öğretmen adaylarının farklı değişkenlere göre mesleki yeterlik algı düzeylerini belirlemek ve çözüm önerileri getirmektir.

Örneklem grubunu; 13 üniversitede okuyan 144 bayan (%38.1), 234 erkek (%61.9) olmak üzere toplam 378 beden eğitimi ve spor öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Betimsel istatistiklere yönelik veriler araştırmacı tarafından hazırlanan “*Kişisel Bilgi Formu*”; öğretmenliğe yönelik yeterlik algılarına ilişkin veriler ise Çakır, Erkuş ve Kılıç (2004) tarafından geliştirilen “*Aday Öğretmenin Kendine İlişkin Yeterlik Algısı Ölçeği*” ile toplanmıştır. Tek boyutlu, 5’li likert tipi ve 30 maddeden oluşan ölçekten alınabilecek puan aralığı 0–120 arasındadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı. 80’dir.

Verilerin analizinde; yüzdeler (%), frekans (f) dağılımı, bağımsız gruplar için “*t testi*”, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Post Hock Testi istatistik teknikleri kullanılmıştır. Hata payı 0.05 olarak alınmıştır.

Sonuçlar analiz edildiğinde; araştırmaya katılan bayanlar ölçekten Ort.=95.2±14.9, erkekler ise Ort.=94.9±15.0 puan almışlardır. İki grubun puan ortalamaları arasındaki fark istatistikî olarak anlamlı bulunmamıştır [$t_{(376)}=.159$, $p>0.05$]. Katılanların anne eğitim durumu “ilkokul” (Ort.=97.00±13.74) ve “ortaokul” (Ort.=96.46±12.89) olanlar; “lise” (Ort.=90.83±17.51) ve “üniversite” (Ort.=90.19±17.74) olanlardan ölçekten anlamlı biçimde daha yüksek puan almışlardır ($p<0.05$). Katılanların baba eğitim durumlarına göre ölçekten aldıkları toplam puan ortalamaları arasındaki fark ise istatistikî olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Ders dışında her hangi bir spor etkinliğine “katılanlar” (Ort.=96.2±14.0), spor etkinliğine “katılmayanlardan” (Ort.= 92.5±16.6) anlamlı biçimde daha yüksek puan almışlardır [$t_{(376)}=2.285$, $p<0.05$].

Anahtar kelimeler: Mesleki Yeterlik Algısı, Beden Eğitimi Öğretmen Adayı.

ABSTRACT

SELF PERCEPTIONS OF ON PROFICIENCY IN TEACHING PROFESSION PHYSICAL EDUCATION TEACHER CANDIDATES

Pınar ÖKSÜZOĞLU

The purpose of this study is to determine the proficiency perceptions of the physical education teacher candidates, who were in their final year of university, according to different variables, and to make suggestions. The study sample was 378 physical education teacher candidates consisting of 144 females (38.1%), 234 males (61.9%) who were studying in 13 universities. The data related with descriptive statistics were collected by using “Personal Information Form”, which was developed by the researcher, and the data on proficiency perceptions towards teaching profession was collected using a “Self Perception of Candidate Teachers on Teaching Proficiency” scale, which was developed by Çakır, Erkuş, and Kılıç in 2004. The scores obtained from the single dimensional 5-point Likert-type rating scale with 30 items range between 0-120. The Cronbach Alpha internal consistency coefficient for scale was .80. In order to analyze the data statistical techniques of percentage (%), frequency (f), t-test for independent groups, One-way ANOVA and Post Hoc was used. A critical value of 0.05 taken as a error variance.

According to analysis of results female participants scored $M=95.2\pm 14.9$, and males scored $M=94.9\pm 15.0$. Mean difference between females and males was not statistically significant [$t_{(376)}=.159$, $p>0.05$]. Scores of participants, whose mothers graduated from “primary” ($M=97.00\pm 13.74$) and “secondary” ($M=96.46\pm 12.89$) schools were significantly higher than the participants whose mothers were graduated from “high school” ($M=90.83\pm 17.51$) and “university” ($M=90.19\pm 17.74$) ($p<0.05$). Participants’ total mean scores in terms of father’s education level found as statistically nonsignificant ($p>0.05$). Students “who participate in out of school sport activities” ($M=96.2\pm 14.0$) scored significantly higher than the students “who do not participate in out of school sport activities” ($M= 92.5\pm 16.6$), [$t_{(376)}=2.285$, $p<0.05$].

Keywords: Proficiency Perception on Teaching Profession, Physical Education Teacher Candidate

1. GİRİŞ

Eğitimde öğretmenin rolü günümüzde herkes tarafından bilinmektedir. Bir toplumun kalkınması için öncelikle yetişmiş insan gücüne ihtiyaç vardır. Yetişmiş insan gücünü sağlayacak kurumlar ise okullardır. Toplum olarak ilerleyebilmek ve gelişmiş ülkelerdeki refah düzeyine erişebilmek için okullarda nitelikli bir eğitimin veriliyor olması gerekmektedir. Bir okulun nitelikli olabilmesi, büyük ölçüde öğretmenler tarafından verilen eğitimin kalitesine bağlıdır. Bu anlamda öğretmenin meslekî açıdan niteliği, sunacağı eğitimin kalitesinin önemli bir belirleyicisidir. Öğretmenlerin de öğretmen yetiştiren kurumlarda yetiştirildikleri düşünüldüğünde bu kurumlara büyük sorumluluklar düşmektedir. Ancak, öğretmenlerin istenilen nitelikte yetişebilmeleri de birtakım standartların olmasına bağlıdır. Bu standartlar öğretmen yeterlikleri yolu ile belirlenmektedir (1,2).

Başarılı yeterli bir öğretmen toplumun beklentisine, bireyin gelişimine, hizmet edecek, çağdaş bilgi birikimini iyi kavramış bir öğretmendir. Yetiştirdiği kişilerin başarısıyla toplumu geliştiren, güçsüzlüğü ya da yetersizliği ile toplumsal gelişmeye ket vuran öğretmen kalkınmada çok önemli bir konuma sahiptir. Ancak, bu görevleri yerine getirmeye çalışan öğretmeni geçerli ölçütlerle değerlendirmeye özen göstermeli, ondan gücünü aşan, enerjisini insafsızca tüketecek nitelikte beklenti içine girilmemelidir. Öğretmen insanüstü varlıkların zor başaracağı standartlarla değerlendirilirken görevini başarıyla sürdürmesine olanak verecek sosyo-ekonomik olanaklar, eğitim teknolojisi, maaş, eğitim programları, mesleğe verilen değer, yönetim ve teftiş ile ilgili koşulların elverişsiz olması nedeniyle, kolay kolay bağdaşamaz. Bütün bu elverişsiz koşullara karşı eğitimde verimlilik, günümüzün en önemli sorunlarından birisidir. Bu sorunu çözmeye planlayıcı ve uygulayıcı olarak görev yapan öğretmenlere düşen iş oldukça büyüktür. Durum öğretmenin önemini açıkça ortaya koyduğuna göre, başarılı olabilmesi için öğretmenin sahip olması beklenen özelliklerin açıklığa kavuşturulması kaçınılmaz olmaktadır (3).

“*Yeterlik*”; bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet, görevini yerine getirme gücü olarak tanımlanmaktadır (4) Öğretmen açısından değerlendirildiğinde ise, öğretmenliğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumları ifade eder. Ayrıca, belirli bir görev ya da rolü kabul edilebilir bir düzeyde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken kapasite anlamında da kullanılmaktadır (5).

Yeterlik algısı; Bandura'nın (1986) “Sosyal Öğrenme Teorisi”ne dayanmaktadır. Yeterlik algısı; bireylerin ondan beklenen bir performansı yerine getirebilmek ve yapabilmek için gerekli olan eylemleri organize edebilme ve kendisinden beklenen bu eylemleri gerçekleştirebilme kapasiteleri hakkındaki yargıları veya inançları olarak tanımlanmaktadır (6).

Yeterlikler; mesleki performans göstergeleri olarak önemsenmekte ve bir iş ya da meslek alanını tam olarak tanımlamak için karşılanması gereken minimum standartlar olarak düşünülmektedir. Bir mesleğe ilişkin olarak belirlenmiş yeterlik ifadeleri temele alınarak, meslek üyelerinin etkililiği analiz edilebilir ve değerlendirilebilir (5). Aynı zamanda, öğretmen yeterlikleri çalışmalarını öğretmen adaylarının kendilerini yeterli bulup bulmadıkları ile ilgili önemli geribildirimler vermektedir. Öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde yeterlik oldukça önemlidir. Dolayısı ile yetişen öğretmenin kendini yeterli görmesi, bu yeterlikleri karşılamaya dayanan programın sağlamlığı ile de doğru orantılıdır. Bu ancak öğretim programının uygulandığı öğretmen adaylarının geribildirimleri ile sağlanabilir. Hepimizin değerlendirilmeye ve bu değerlendirmenin gereklerini yerine getirmeye ihtiyacımız bulunmaktadır (7).

Yeterlik temelli pek çok yönetsel eylem, iş görenlerin performansını artırmayı amaçlar. Yeterlikler iş görenlerin işe ilişkin özellikleri hakkında daha doğru bilgiler elde etmenin, daha doğru değerlendirmeler yapmanın, geri bildirimde bulunmanın, geliştirmenin ve ödüllendirmenin etkili bir aracı olarak da düşünülmektedir (5).

Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de yeterlik konusu eğitim-öğretim ve öğretmen yetiştirme faaliyetleri açısından önemli bulunmuş, Devlet Planlama Teşkilatı

(DPT) tarafından yeterlik konusu gündeme getirilmiş, 9. Kalkınma Planında (2008-2013) yeterlikle ilgili şu ifadelere yer verilmiştir:

“Müfredat programlarındaki ve eğitim yöntemlerindeki değişiklikler dikkate alınarak öğretmen yeterlilikleri sürekli olarak geliştirilecek, gereken yeterliliklerin kazandırılabilmesi için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimde etkin yöntemler uygulanacaktır, meslek standartlarına dayalı yeterliliklerin geliştirilmesi, belgelendirilmesi, belge ve eğitim veren kuruluşların akreditasyonu gibi temel işlevleri içeren Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemine ilişkin çalışmalar tamamlanacak ve bu sisteme duyarlı bir mesleki eğitim yapısı geliştirilecektir, mesleki eğitim sistemi de, öğrencilere ekip halinde çalışabilme, karar verebilme ve sorun çözebilme, sorumluluk alabilme gibi işgücü piyasasının gerektirdiği temel becerilere sahip öğrenci yetiştirecektir” (8).

Öğretmenlik mesleği, bilgi, beceri, tutum, heyecan duyma, istek, fiziksel ortam ve çevresel özellikler gibi birçok değişkeni içinde barındırmaktadır. Bu değişkenlerle başa çıkabilmek ve mesleği kendilerinden istenen biçimde yerine getirebilmek için öğretmenin olumlu benlik algısına sahip olmasını gerektirmektedir (9). Benlik algısının birçok yönü (akademik, sosyal, fiziksel) olmasına rağmen hiç biri yeterlik algısı kadar günlük yaşamda etkili değildir. Çünkü yeterlik algısı; kişilerin düşünme, hissetme ve kendilerini nasıl motive edeceklerinde önemli rol oynamaktadır.

Genel öğretmen yeterliklerini beden eğitimi öğretmenlerinde aranan yeterliklerden ayırmak mümkün olmayacağı gerekçesini dikkate alarak; öğretmenlik mesleğini gerçekleştirecek kişilerden genel kültür ve mesleki eğitimleri ile ilgili belirli bir donanımla mezun olmaları beklenmektedir. Bu donanımın ölçütü bir öğretilerde bulunması gereken yeterlikler konusu ile belirlenmektedir. Bu yeterlikler her ülke ve ihtiyaçları çerçevesinde değişiklik gösterebilmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü son sınıfta okuyan öğretmen adaylarının farklı değişkenler açısından öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterlik algılarını belirlemektir.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Alt Problemler

1. Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri nedir?
2. Beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyete göre mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Beden eğitimi öğretmen adaylarının anne-baba eğitim durumuna göre mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Beden eğitimi öğretmen adaylarının okumakta oldukları bölümün öğretim elemanlarına güven-güvensizlik duyma durumları ile mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Beden eğitimi öğretmen adaylarının ders dışında herhangi bir sportif etkinliğe (sporcu, antrenör v.b) katılıp katılmama durumlarına göre mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Beden eğitimi öğretmen adaylarının okumakta oldukları bölümdeki araç-gereç yeterlik durumları ile mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Beden eğitimi öğretmen adaylarının bölümü isteyerek seçip seçmeme durumları ile mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Araştırmadan elde edilecek bulgular, eğitimin önemli değişkenlerinden birisi olan öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterlikleri konusunda kendilerini nasıl algıladıkları, bu yeterliklerin daha gerçekçi ve daha anlamlı oluşturulması, geliştirilmesi ve olması istenilen mevcut yeterliklerle ne kadar örtüştüğünün belirlenmesi açısından ve öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde, öğretmen adayları seçiminde, öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak bir kaynak oluşturmada, hizmet içi eğitimde ve öğretmenlerin performanslarının değerlendirilmesi konularında önemli bulunmuştur.

1.3. Sayıtlar

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının Aday Öğretmenin Kendine İlişkin Yeterlik Algısı Ölçeğini ve kişisel bilgi formunu gerçeği yansıtacak şekilde içtenlikle cevapladıkları, aynı zamanda örneklem grubunun evreni temsil ettiği düşünülmektedir.

1.4.Sınırlılıklar

Bu araştırma öğretmen adaylarının cinsiyet, okuduğu üniversite, mesleği isteyerek seçme, anne-baba mesleği, saha salon araç-gereç ve malzeme durumu değişkenleri ile beden eğitimi bölümünde okumakta olan 13 farklı üniversitenin son sınıf öğretmen adayları ile sınırlandırılmıştır.

2. GENEL BİLGİ

2.1. MESLEKİ YETERLİK NİÇİN ÖNEMLİDİR?

Eğitimde öğretmenin rolü günümüzde herkes tarafından bilinmektedir. Eğitim ortamının en önemli değişkenlerinden biri kuşkusuz öğretmendir (10). Bir toplumun kalkınması için öncelikle yetişmiş insan gücüne ihtiyaç vardır. Yetişmiş insan gücünü sağlayacak kurumlar ise okullardır. Toplum olarak ilerleyebilmek ve gelişmiş ülkelerdeki refah düzeyine erişebilmek için okullarda nitelikli bir eğitimin veriliyor olması gerekmektedir. Bir okulun nitelikli olabilmesi de büyük ölçüde öğretmenler tarafından verilen eğitimin kalitesine bağlıdır. Dolayısıyla okullardaki başarı grafiği nitelikli öğretmenler olmadan önemli düzeyde yükseltilemez. Bu anlamda öğretmenin meslekî açıdan niteliği, sunacağı eğitimin kalitesinin önemli bir belirleyicisidir. Öğretmenlerin de öğretmen yetiştiren kurumlarda yetiştirildikleri düşünüldüğünde bu kurumlara büyük sorumluluklar düşmektedir. Ancak, öğretmenlerin istenilen nitelikte olabilmeleri de birtakım standartların olmasına bağlıdır. Bu standardı sağlayacak yollardan birisi öğretmen yeterlikleridir (1,2).

Diğer yandan yeterlikler; mesleki performans göstergeleri olarak önemsenmekte ve bir iş ya da meslek alanını tam olarak tanımlamak için karşılanması gereken minimum standartlar olarak düşünülmektedir. Bir mesleğe ilişkin olarak belirlenmiş yeterlik ifadeleri temele alınarak, meslek üyelerinin etkililiği analiz edilebilir ve değerlendirilebilir. Yeterlik temelli pek çok yönetsel eylem, iş görenlerin performansını artırmayı amaçlar. Yeterlikler iş görenlerin işe ilişkin özellikleri hakkında daha doğru bilgiler elde etmenin, daha doğru değerlendirmeler yapmanın, geri bildirimde bulunmanın, geliştirmenin ve ödüllendirmenin etkili bir aracı olarak da düşünülmektedir (5).

Mirzeoğlu ve ark.'nın belirttiğine göre Bandura öz yeterliğin oluşmasında etkili olan durumları dört başlık altında toplamıştır (11);

1. *Bireyin doğrudan kendi yaptığı başarılı ya da başarısız etkinlikler sonucunda elde ettiği bilgiler:* Öğretmen yetiştirme programları, öğretmen adaylarına hem başarılı olabilecekleri ortamlar hazırlamalı, hem de karşılarına engeller

koymalıdır ki, öğretmen adayları bunların üstesinden gelebilmek için çaba harcasınlar. Bu engeller onlara kapasitelerini kullanarak ve engelleri kontrol ederek başarısızlığı başarıya dönüştürme olanakları yaratacaktır.

2. *Dolaylı yaşantılar:* Öğretmen adayları diğerlerini izleyerek görev hakkında bir fikir sahibi olabilirler. Başarılı öğretmen modelleri öğretmen adaylarının öğretmenlik konusundaki görüşlerini olumlu, başarısız öğretmen adayları ise olumsuz etkiler.
3. *Sözel ikna:* Bireyin başarabileceğine ya da başaramayacağına ilişkin teşvikler, nasihatler, öğütler, değişik ölçülerde öz yeterlik yargısını etkiler.
4. *Psikolojik Durum:* Bireyin belli görevi başarma ya da başarısız olma beklentisi öz yeterlik algısını etkiler. Öğretimde eğer öğretmen adayları stres altındaysa bu durum onların performanslarını etkileyecektir.

Yeterlik algısının etkilediği davranışlar dört başlık altında toplanmaktadır.

Bunlar;

Seçim Yapma Davranışı: Günlük yaşamda bireyler karşı karşıya kaldıkları birçok farklı durumlarda seçim yapmak ve bu seçimi de en uygun biçimde yapmak zorundadırlar. Doğru seçim yapmak bireyin yaşam başarısını artırmaktadır (12). Bireylerin eylem seçimi ile ilgili verdikleri kararlar onların sahip oldukları yeterlik algılarından etkilenmektedir (13).

Çabalama ve Israr Davranışı: Bireyin karşılaştığı bir problemi çözmeye ısrarlı bir davranış sergilemek zorundadır. Gösterilecek olan bu ısrar bireyin yeterlik algısıyla ve kendisine olan inancıyla ilişkilidir. Yeterlik algısı düşük bireyler karşılaştıkları problemleri çözmedeki ısrarlarından vazgeçebilmektedirler (13).

Düşünme Kalıpları ve Duygusal Tepkiler: Bireylerin kendilerini yeterli algılamaları onların düşünme kalıpları ve duygusal tepkilerinin biçimlenmesinde başat rol oynamaktadır (14). Çevreden gelen beklentilerle başa çıkma konusunda kendilerini yeterli görmeyen bireyler bunu kişisel bir yetersizlik olarak algılamakta ve karşı karşıya bulunduğu güçlükleri başa çıkılmaz olarak görmektedirler (15). Buna karşın kendilerini yeterli olarak gören bireyler karşılaştıkları güçlükleri ve problemleri aşma

konusunda daha fazla çaba içerisine girmektedirler (13).

Davranışlar Hakkında Tahminlerden Daha Çok Davranış Üreten İnsan: Yüksek bir yeterlik algısına sahip bireyler ilgilerini çekecek, mücadele vermeyi gerektiren eylemler içerisinde bulunurlar, zor akademik görevlere talip olurlar ve daha sakindirler. Potansiyel tehditler karşısında yılgınlık göstermezler (13). Düşük yeterlik algısına sahip bireyler ise; çabalarında zayıflama, mücadeleden kaçınma, görevi bırakma, daha çok stres ve kaygı durumları yaşarlar (13, 16).

2.2. YETERLİK ve EĞİTİM İLİŞKİSİ

İnsanı istendik davranışlarla donatmak, yani eğitmek, çağlar boyunca en önemli sorun olmuştur. Günümüzde bu sorun gittikçe karmaşık hale gelmekte ve etkisini daha da yoğun bir biçimde duyurmaktadır. Böyle olmakla birlikte eğitimin önemi ülkemizde yeterince anlaşılmamaktadır. Oysa insanın davranışları tutarlı, yani; geçerli ve güvenilir bir yönde değişmedikçe özlenen bir yaşam biçimine insanlığın ulaşması söz konusu olmayabilir. İnsan en somut ve en yalın ilişkilerden, en soyut ve en karmaşık ilişkilere dek her türlü süreçle iç içe olabilir. Devleti yönetecek, fabrikaları planlayacak, kuracak, işletecek, ürünleri dağıtacak, tüketecek, doğayı işletecek, ondan ürün alacak, yuva kuracak, okul, yol, baraj yapacak, ya da tüm bunları ortadan kaldıracak, nesne ve olgularla ilgili sorunlar yaratacak, ya da yaratılan ve yarattığı sorunları çözecek olan insandır. Böyle olunca, insanı tutarlı davranışlarla, yani problem çözücü bilgi ve becerilerle donatmak zorundayız. Bu da ancak eğitimle, iyi insan yetiştirmekle olabilir (17). Bu bağlamda devletler kendi insan yetiştirme politikalarını belirlemektedirler. Türkiye’de insan yetiştirme konusunda devletin politikasını ve gelecek planlarını yapmakla yetkili kurum olan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) de bu doğrultuda politika belirlemektedir.

“Toplumsal gelişmenin sağlanması amacıyla; düşünme, algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, Atatürk ilkelerine bağlı, demokratik, özgürlükçü, milli ve manevi değerleri özümsemiş, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, sanata değer veren, beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı, bilgi çağı insanı yetiştirilecektir. Eğitimin hemen her kademesinde, ayrılan kaynaklarla öncelikle artan

öğrenci sayılarının doğurduğu zorunlu ihtiyaçlar karşılanabilirken, eğitimde nitelik sorunu önemini korumaktadır. VIII. Plan döneminde eğitim yatırımlarına özel sektör desteği önemli boyutlara ulaşmış, okullarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılmış ve müfredat geliştirme çalışmalarına hız verilmiştir Eğitimde kalitenin artırılabilmesi için yenilenen müfredat programları ve öğretim yöntemlerine uyumlu olarak fiziki altyapı, donanım ve öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitime ayrılan kaynakların daha etkin kullanımı ihtiyacı devam etmektedir” (8).

Sönmez (17)’in de belirttiği gibi iyi insanlar yetiştirmek iyi yetişmiş, eğitim-öğretim ile ilgili hemen her konuda yeterliğe sahip öğretmenlerle mümkündür. Dolayısıyla nitelikli ve yeterli bir toplum yaratmak öncelikle o toplumdaki öğretmenlerin yeterliğini sağlamakla mümkün olacaktır. Peki yeterlik nedir? “*Yeterlik*”; bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet, görevini yerine getirme gücü olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, belirli bir görev ya da rolü kabul edilebilir bir düzeyde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken kapasite anlamında da kullanılmaktadır (5).

2.2.1. Mesleğin yeterli bir üyesi olarak öğretmen

Öğretmen yalnızca “öğrenme sürecinin düzenleyicisi” olan değildir. Bilgi aktarıcılık, eğitimin bir boyutudur ve kolay kısmıdır. Asıl gerekli ve zor olan bu bilgilerin davranışa dönüştürülmesidir. Eğitim ve öğretmenden beklenen de budur. Bu durumda zaman belki de öğretmenin adının *eğitmen* olarak değiştirilmesi gerçeğin sözel ifadesi olacaktır (18).

Öğretmenin, görevinde başarılı olabilmesi ve üzerine düşen görevi yerine getirebilmesi için öğretmenin birtakım nitelikleri kazanması şarttır. Öğretmenin kişisel ve toplumsal hayatında kendisine her zaman kılavuzluk edecek bir genel eğitimden geçmesi gerekmektedir. Böyle bir eğitim yaşantısı, öğretmene kendi uzmanlık dalı veya alanıyla öteki öğretim alanları arasındaki ilişkileri görebilecek bir anlayış kazandırır (19).

Öğretmen, sağlam bir bilim anlayışını yansıtan alışkanlıklar geliştirmeli ve uzmanlık alanına giren derslerde veya bilim dallarındaki hazırlığı, öğretmenlik yapacağı okulların öğretim düzeyinin üstünde olmalıdır. Edindiği bilgi, görgü ve becerileri okulun içinde ve dışında çeşitli hayat durumlarında etkili olarak

kullanabilecek güçte yetişmiş olmalıdır. Bu da ancak bilgi ve becerilerden en uygun zamanda ve biçimde nasıl yararlanılacağına yollarını iyi bilmekle gerçekleşir. Öğretmenin genel alan ve özel alan eğitiminin yanında, başlıca eğitim kuramlarını bilmesi ve öğrencileri istenilen eğitim amaçlarına yöneltme bakımından belirli bir yeterliğe erişmiş olması gerekmektedir (19). Fakat öğretmen aday gençlerin sosyal ve kültürel yönlerinin gelişmesinde önemli rol oynayan edebi yayınları okuma alışkanlığının olmadığı belirtilmektedir (20).

Öğretmen aynı zamanda plan yapma, küme çalışmalarını yönetme, bireysel ayrılıkları göz önüne alarak önlemler alma, değişik sınıf durumlarını inceleyerek gerekli öğrenme ortamları yaratma gibi öğretimin etki ve verimliliğini arttıran birtakım becerileri de edinmiş olmalıdır (19).

Öğretmenlerin değerlendirilebilmesi, onların rollerinin ortaya konmasını gerektirir. Bu roller topluca “öğrencileri belirlenen amaçlara ulaştırmak” olarak verilebilir, diğer rolleri bu amaca ulaşmayı sağlayacak araçlar olarak görülebilir. Roller belirlendikten sonra gelen sorun, bu rolleri oynayabilmek için hangi yeterliliklerin gerektiğidir. Öğretmen yetiştirme işi yeterlik temeline oturtulduğunda değerlendirmeye yönelik bazı sorunlar çözülmüş olacaktır. Bunun araçları olarak yetenekli ve istekli olanları seçme, gerekli olan yeterliklere göre yetiştirme meslek değerleri oluşturma ve koruma olabilir (18).

Öğretmen rol ve yeterlikleri ile ilgili birbiriyle benzeşen oldukça fazla liste bulmak mümkündür. Bunlardan bazıları öğretimi planlama-düzenleme-uygulama, yönetsel görevleri yerine getirme, kendini ve öğrenciyi geliştirme, bilgi, sorumluluk, anlamlılık, pekiştirme, yakından denetim, uyanıklık, tutarlılık, açıklık, amaçlara göre hazırlanma, uygun öğrenme çevresi oluşturma, öğrencileri tanıma, öğrenme durumu düzenleyebilme, etkili öğretim, uygun amaçlar seçip tanımlama, öğrenmenin psikolojik ilkelerini uygulama, sınıf etkinliklerini yönetme, okul aile iletişimini sağlama, coşku, yaratıcılık, espri, sabır olarak sayılabilir (18).

Öğretmenlerin bu sayılan özelliklerinin yanı sıra öğretmenlerden istenilenler ülkemizde ve dünyada öğretmen özellikleri, öğretmenin görevleri, etkili öğretmen, öğretmen yeterlikleri gibi başlıklarda toplanmıştır.

2.2.2. Öğretmenin görevleri

Öğretmenin dört temel görevi vardır. Bunlar; Öğretme görevi, idare ve yönetim görevi, konu alanı uzmanlık görevi ve öğrenci danışmanlık görevidir (2, 21) Öğretmenin görevi öğrencilerine, milli eğitimin amaçlarına uygun planlanmış yaşantılar hazırlayarak, onların yaşantıları yoluyla davranışlarında değişmeler oluşturmaktır. Öğretmen bu görevini gerçekleştirmek için; (22).

- * Öğrencileri bütün yönleriyle tanır.
- * Öğrencileri ulaştıracağı eğitim hedeflerini saptar.
- * Öğrencilerine öğrenim yaşantıları düzenler.
- * Öğrencileri için öğrenmeye uygun bir ortam hazırlar.
- * Öğrenim yaşantılarını gerçekleştirir.
- * Öğrencilerin öğrenmelerini ölçer ve değerlendirir.

2.2.2.1. Öğrencilerin tanınması

Öğretmenin öğrenciyi tanınmasının eğitim-öğretimde başarıyı artırdığı yönünde genel bir kanı vardır. Eğitim ve öğretim müfredatları öğrenci boyutu vurgulanarak hazırlanır. Öğretmenin öğrencilerin fiziksel özelliklerini, sosyo-ekonomik özelliklerini, grup ilişkilerini, zihinsel özelliklerini, duygusal özelliklerini, psiko-motor özelliklerini tanıması gerekir (23).

Öğrencilerin gelişimlerini ve sorunlarını tanımadan yalnızca ders anlatmaya dayanan öğretimin eğitsel değeri yoktur. Böylece öğretmen, dersinin öğretmeni olmakta, fakat öğrencilerinin öğretmeni olmamaktadır. Oysa eğitilecek olanlar öğrencilerdir ve onların davranışlarında istendik yönde değişmeler oluşturulacaktır (24). Her öğrenci farklı kişilik özelliklerine sahiptir. Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak yetiştirilmesi gereğinden yola çıkılacak olunursa her öğrencinin hangi alanda ne derecede bilgi ve beceri sahibi olduğunun bilinmesi gerekmektedir (25). Çocuk hakkında ne kadar çok bilgi sahibi olursak onun eğitimi ile ilgili olarak o kadar iyi karar veririz. Ayrıca çocuğu ne kadar kendisi hakkında bilgi ve beceri ile

donatırsak, o da kendisi hakkında karar vermesi gerektiğinde o kadar yerinde karar verme şansına sahip olacaktır (22).

Bireylerin söz konusu olduğu bütün uğraşların temelinde bireyi tanıma süreci yer almaktadır. Bireyi tanımak, onun kimliği ve görünüşüne ilişkin özellikleri yanında daha çok onun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik nitelikteki davranışlarını, kişisel özelliklerini ve gereksinimlerini bilmeyi gerektirmektedir (23).

2.2.2.2. Eğitim hedeflerinin saptanması

Öğrencilerin hangi durumlar karşısında nasıl davranacağını Türk Milli Eğitimi'nin amaçları gösterir (26). Ancak bu amaçlar her ne kadar okullara göre ayarlanarak programlara konulsa bile, yine de hangi gelişim düzeyinde olan öğrencilerin bunları nasıl gerçekleştireceğini belirtemezler. Öğretmen Milli Eğitimin amaçlarını öğrencileri için daha somut ve ulaşılabilir eğitim hedeflerine çevirir. Böylece öğretmen öğrencilerin gelişim hedeflerine uygun olarak eğitim hedeflerini saptar (22). Dolayısıyla eğitim öğretim faaliyetlerindeki hedefler devinimsel, bilişsel, duyuşsal özellikler şeklinde değişik davranış alanlarında yer alan hedefler olmalıdır (27).

2.2.2.3. Öğrenim yaşantılarının düzenlenmesi

Öğrenci yaşantılarında istenilir değişimler ancak kendi yaşantıları ile oluşabilmektedir (2). Dolayısı ile öğretmen öğrenci için saptadığı eğitim hedeflerine, öğrencinin yaşantıları yoluyla ulaşmasını sağlayabilecektir. Bu amaçla öğretmen öğrencisini eğitim hedeflerine ulaştıracak, öğretim yaşantılarını daha önceden planlar (22).

2.2.2.4. Öğrenmeye ortam hazırlama

Öğrenim yaşantıları için elverişli bir ortam hazırlamadıkça öğrenmenin gerçekleştirilmesi olanaksızdır. Bizim eğitim sistemimizde öğretim daha çok sınıfta olmakta bazen de sınıf dışına taşmaktadır. Öğrenme ortamı sınıfın içi ve dışı ile bir bütündür. Bu yüzden öğretmen öğrenme ortamını hazırlarken yalnız sınıf içini değil sınıf dışı etkinlikleri de dikkate almak zorundadır. Öğrenme ortamını hazırlamada hem

öğrenme için gerekli çevreyi hem de psikolojik koşulları iyi düzenlemek gerekir. Çevre koşulları, okul binası, sınıf, okul çevresi, eğitim araç ve gereçlerini kapsamakta; psikolojik koşullar ise öğrenme için hazırlanacak duygusal ve toplumsal ortamı, sınıf yönetimini ve disiplini kapsamaktadır (22).

2.2.2.5. Öğrenmenin gerçekleştirilmesi

Öğretmen önceden düzenlediği öğrenim yaşantılarını öğrencilerine yaşatarak gerçekleştirir. Öğrenciler bir amaca ulaşmak için bilgi, beceri ve tutum kazanmayı gerektiren bir durumla karşı karşıya bırakıldıkları zaman, yapacakları girişimlerle kendilerinde öğrenmeyi oluşturarak amaçlarına ulaşırlar. Başka bir deyişle öğrencide istenilen davranış değişikliği meydana geldiği zaman öğrenme oluşmuş ve öğrenim yaşantısı gerçekleşmiş demektir (22).

2.2.2.6. Öğrenilenlerin değerlendirilmesi

Öğrenim yaşantılarının gerçekleştirilmesi sonucunda, öğrencilerde istenilen davranış değişikliklerinin oluşması beklenir. Ancak birçok değişken öğrenmeye etkide bulunduğu bazı öğrencilerin tam olarak öğrenmeyi gerçekleştiremediği görülür. Öğretmen her öğrencinin ne derecede öğrendiğini ölçmek ve değerlendirmek durumundadır (28). Öğrencilerin öğrenmelerini değerlendirmek için öğretmenin yansız, geçerli ve güvenilir ölçme araçlarını nasıl hazırlayıp uygulayacağı ve değerlendireceği konusunda yeterli olması beklenir (22, 28).

Diğer taraftan geleneksel ölçme ve değerlendirme bilgi ve becerilerin yanı sıra alternatif ölçme ve değerlendirme konusunda da öğretmenden beklentiler vardır. Öğretmen alternatif ölçme araçlarından “Kontrol Listeleri” (29), “Dereceleme Ölçekleri” (30), “Rubrik”-dereceli puanlama anahtarı- (31) konusunda bilgi ve beceriye sahip olmalıdır. Buna bağlı olarak alternatif değerlendirme biçimlerinden de “Portfolye Değerlendirme”, (32), “Öz Değerlendirme” (33), “Akran Değerlendirme” (34), “Proje ve Ödevler” (35) konusunda da öğretmenlerin yeterlik algılarının yüksek olması istenmektedir.

Eğitimde ölçme ve değerlendirme konusunda beden eğitimi öğretmenlerin yeterlik

göstermeleri Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Beden Eğitimi Öğretim Programında da ayrıca vurgulanmakta ve nasıl yapılması gerektiği açıklanmış bulunmaktadır (36).

2.3. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ GENEL YETERLİKLERİ

“Parçası içinde olma”, “hakim olma” ve “öğrenci merkezli olma” öğretmenlerin sahip olması gereken üç yeterlik olarak bilinmektedir (37).

2.3.1. Parçası (İçinde) olma

Okulda olup biten her şeyden her yönüyle de öğretmen sorumludur. Sınıfta problemlere yol açacak sözel ve sözel olmayan davranışların farkında olur (38). Sınıfta neler olup bittiğini hisseder. Öğrencilerden geri bildirim alarak uygun müdahale ve uyarılmalarda bulunur. Duygulara önem verir; öğrencileri önemser, bunu da hareketlerinin ve sözlerinin yardımıyla gösterebilir. Öğrencileri olumlu yorumlarla destekler ve böylece onları öğrenme işleminin içine sokar. Amaçlı hareket eder; hareketlerini ve hızını sınıf ortamına göre ayarlayabilir. Okul çevresinde ne olup bittiğinden haberdardır (37).

2.3.2. Hakim olma

Dersine ve konusuna hakim olamayan öğretmen ne kadar iyi niyetli olursa olsun öğrencilerin, yöneticilerin ve velilerin güvenini ve desteğini kazanamayacaktır. Konusuna tam hakim olan öğretmenler derslerinde öğrencilerin ilgilerini çeker ve sürekliliğini sağlar. Sınıf içi tartışmalar onları ürkütmez, tartışmayı akıllıca yönetir, kolaylaştırıcıdır. Davranışlarında ciddi ve tutarlıdır. Öğrencileri arasında ayırım yapmaz. Ne olup bittiğinin üzerinde durur. Öğrenci davranış ve tepkilerini tahmin eder. Tepki göstermeden önce hislerini kontrol eder. Amaçlı hareket eder, sözsüz iletişim kurabilir. Beden dilini etkili kullanır (39). Sınıf içerisinde olan önceki olay ve yorumları hatırlar ve bunlara atıfta bulunur. Derslere hazırlıklıdır. Ayrıntılı bir ders planı hazırlar. Gerekli araç gereçleri hazır durumda bulundurur. Öğrencilerine başarılı olma konusunda güvenir. Öğretim işinde ciddidir. Öğrencilerin tecrübelerinden

yararlanır. Hataları ve eleştirileri dikkate alır (37).

2.3.3. Öğrenci merkezli olma

Bütün Dünyada olduğu gibi ülkemizde de artık öğretmen merkezli bir öğretimden öğrenci merkezli öğretime geçilmiş ve bütün taraflarca kabul görmüştür. Öğrenci merkezli öğretim çocuğun ilgi yetenek ve isteğini dikkate alarak yapılan bir öğretim anlayışıdır (25, 40). Öğretmenlik mesleği ancak öğrenci olursa yapılabilen bir meslektir. Ünite ve günlük ders planlarını öğrencinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlar. Öğrencilerin sınıf, ders ve program hedeflerini benimsemelerini sağlar. İyi bir dinleyicidir. Sevgi, ilgi ve öğretme atmosferi yaratır. Öğretim, öğrencilere anlamlı gelir, anlamlı örnekler verir. Bütün öğrencilerin öğrenme sürecine katılımını sağlar. Öğrencilere, ezber yerine problem çözme ve öğrendiklerini uygulama becerilerini kazandırmaya çalışır. Her bir öğrenciyi tek tek tanımaya çalışır. Okul faaliyetlerine katılır. Öğrencilerle etkileşimde bulunur. Zaman zaman öğrencilere öğrenme sürecini yönlendirme ve kontrol etme fırsatı verir. Öğrencilerin sahip oldukları iyi özellikleri keşfeder ve dikkatleri bu özelliklere çeker. Bilgilerin uygulanmasını teşvik eder (37).

2.4. TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETERLİKLERİNİN OLUŞTURULMA SÜRECİ

Her ülke, öğretime bulunmasını istediği temel yeterlilikleri belirleme çabasıdadır (41). Ülkemizde 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun öğretmenlerin nitelikleri ve seçimine ilişkin 45. maddesinde, "*Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler Millî Eğitim Bakanlığınca tespit olunur*" ifadesi yer almaktadır (26). Bu ifade doğrultusunda; Öğretmen yeterlikleri konusu, Temel Eğitime Destek Projesi kapsamında projelendirilmiştir. Temel Eğitime Destek Projesi, Avrupa Birliği Komisyonu ile T. C. Hükümeti arasında 8 Şubat 2000 tarihinde imzalanan Finansman Anlaşmasıyla yürürlüğe girmiştir. Projenin genel amacı; "Yoksulluğu azaltma perspektifinde, eğitim seviyesini artırarak, eğitim kalitesini ve eğitime erişimi iyileştirmek, en dezavantajlı kırsal, şehirsiz bölgeler ve gecekondularda nüfusun hayat

şartlarını geliştirmek, eğitim dışında kalan çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin temel eğitim kapsamına alınması ve öğretmen arzının iyileştirilmesini desteklemektir". Bu projenin "Öğretmen Eğitimi" bileşeni kapsamında, öğretmenlik mesleğinin genel yeterlikleri ve özel alan yeterliklerinin belirlenmesi ile öğretmen yeterliklerinin iyileştirilmesine yönelik okul temelli meslekî gelişim kılavuzu hazırlığına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Proje sekreteryası tarafından hazırlanan 5 ülkeye (İngiltere, ABD, Seyşel Adaları, Avustralya ve İrlanda) ait yeterlik dökümanları incelenerek konuya ilişkin kavram ve terimler üzerinde ortak bir anlayış oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, bu çalışmada 21. yy. da öğretimin niteliği nasıl olmalıdır? Hangi nitelikte öğrenci ve öğretmen istiyoruz gibi sorulara yanıt aranmıştır (1, 41).

Bu bağlamda "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri" çalışmasına son şekil verilmiş ve bu düzenlemeye göre öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri 6 ana yeterlik alanı, bu yeterliklere ilişkin 31 alt yeterlik ve 221 performans göstergesi şeklinde belirlenmiştir. Bu yeterlik listesi şu şekildedir (41). ;

Ana yeterlikler;

1. Kişisel ve Mesleki Değerler - Mesleki Gelişim Yeterliği
2. Öğrenciyi Tanıma Yeterliği
3. Öğrenme ve Öğretme Süreci Yeterliği
4. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme Yeterliği
5. Okul-Aile ve Toplum İlişkileri Yeterliği
6. Program ve İçerik Bilgisi Yeterliği

2.4.1. Kişisel ve mesleki değerler - mesleki gelişim yeterliği

Öğretmen, öğrencileri birey olarak görür, değer verir. Öğrencilerin sosyal ve kültürel farklılıklarını, yaptıklarını ve ilgilerini dikkate alarak en yüksek düzeyde öğrenmeleri ve gelişmeleri için çaba harcar. Öğrencilerinde geliştirmek istediği kişilik özelliklerini kendi davranışlarında gösterir. Diğer öğretmen, yönetici ve uzmanların

başarılı deneyimlerinden yararlanır. Öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcar. Yeni bilgi ve fikirlere açıktır, kendisini ve kurumu geliştirmede etkin rol oynar. Mesleği ile ilgili mevzuatı (yasa, yönetmelik, genelge v.b.) izleyerek bunlara uygun davranır.

Alt yeterlikleri;

- Öğrencilere değer verme, anlama ve saygı duyma,
- Öğrencilerin öğrenebileceğine ve başarabileceğine inanma,
- Ulusal ve evrensel değerlere önem verme,
- Öz değerlendirme yapma,
- Kişisel gelişimi sağlama,
- Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama,
- Okulun iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlama,
- Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme,

2.4.2. Öğrenciyi tanıma yeterliği

Öğretmen, öğrencinin tüm özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını bilir, geldiği ailenin ve çevrenin sosyo - kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır.

Alt yeterlikleri;

- Gelişim özelliklerini tanıma,
- İlgi ve ihtiyaçlarını dikkate alma,
- Öğrenciye değer verme,
- Öğrenciye rehberlik etme,

2.4.3. Öğrenme ve öğretme süreci yeterliği

Öğretmen, öğretme ve öğrenme süreçlerini plânlar, uygular ve yönetir. Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlar.

Alt yeterlikleri;

- Materyal hazırlama,
- Öğrenme ortamlarını düzenleme,
- Ders dışı etkinlikler düzenleme,
- Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme,
- Zaman yönetimi,
- Davranış yönetimi,

2.4.4. Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme yeterliği

Öğretmen, öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini değerlendirir. Öğrencilerin kendilerini ve diğer öğrencileri değerlendirmelerini sağlar. Ölçme sonuçlarını daha iyi bir öğretim için kullanır; sonuçları öğrenci, veli, yöneticiler ve öğretmenlerle paylaşır.

Alt yeterlikleri;

- Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme,
- Değişik ölçme teknikleri kullanarak öğrencinin öğrenmelerini ölçme,
- Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama,
- Sonuçlara göre öğrenme öğretme sürecini gözden geçirme,

2.4.5. Okul-aile ve toplum ilişkileri yeterliği

Öğretmen, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır. Aileleri ve toplumu eğitim sürecine ve okulun gelişimi ile ilgili çalışmalara katılmaları yönünde teşvik eder.

Alt yeterlikleri;

- Çevreyi tanıma,
- Çevre olanaklarından yararlanma,
- Okulu kültür merkezi durumuna getirme,
- Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsızlık,
- Aile katılımı ve işbirliği sağlama,

2.4.6. Program ve içerik bilgisi yeterliği

Öğretmen, Türk Millî Eğitim Sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile özel alan öğretim programının yaklaşım, amaç, hedef, ilke ve tekniklerini bilir ve uygular.

Alt yeterlikleri;

- Türk Milli Eğitiminin amaçları ve ilkeleri,
- Özel alan öğretim programı bilgisi,
- Özel alan öğretim programını izleme-değerlendirme ve geliştirmedir,

Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliklerini, eğitim sürecinde yer alan tüm paydaşların eleştirel görüş ve önerilerine açık olup sürekli olarak geliştirilmek ve güncelleştirilmek üzere hazırlanmıştır.

2.5. FARKLI ÖĞRETMEN YETERLİK SINIFLANDIRMALARI

Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği bu yeterliklere ek olarak bazı araştırmacılar da değişik yeterlikler ileri sürmektedirler. Örneğin; meslekî yeterlikleri; kişisel yeterlik, alan yeterliği ve eğitimsel yeterlik olarak üç ögede açıklamaktadır (42).

Öğretmen nitelikleri nasıl olması gerektiği konusunda Demirel (43); yapılan araştırmaların daha çok “etkili öğretmenin nitelikleri” üzerinde odaklandığını ve öğretmenin sahip olması gereken niteliklerin temelde meslekî ve kişisel nitelikler olduğunu belirtmektedir. Erden (44) de benzer bir sınıflama yaparak, öğretmenin

hoşgörülü, sabırlı, açık fikirli, esnek, sevecen, anlayışlı, esprili, yüksek başarı beklentisi olan, cesaretlendirici ve destekleyici olma alt başlıklarını kişisel niteliklerle ilgili görmektedir. Genel kültür, konu alanı bilgisi, meslekî beceri ve yeterliklerini ise (öğretim sürecini planlama, çeşitlilik getirebilme, süreyi etkili kullanma, katılımcı öğretim ortamı düzenleme, öğrencilerdeki gelişimi izleyebilme) meslekî niteliklerle ilgili ölçütler olarak görmektedir.

Bir diğer yeterlik alanı ise “çok kültürlü” olma yeterliğidir. Çok kültürlü öğretmen eğitimi politikalarını savunan bilim adamları, sınıflardaki öğrenci profillerinin farklılığından dolayı öğretmenlerin çok kültürlü bir biçimde eğitilmesi yeterliğine sahip olmaları gerektiğini savunmaktadırlar. Çok kültürlülük yeterliğine sahip öğretmenlerin öğrencilerin akademik başarılarını arttırmada etkili olduğu belirtilmektedir. Gay’ın (45) belirttiğine göre Banks ve Banks çok kültürlü öğretmen eğitiminin kültürel çeşitlilik bilgisi, ırkçılığa karşı savaşmada pedagojik bilgi ve beceri geliştirme ve aynı zamanda sosyal adalet bilgisi gerektirdiğini belirtmektedirler.

Özellikle batı ülkelerinde, öğretmenliğin sadece teknik bir yeterlik gerektirme konusu olmadığı, bir öğretmenin aynı zamanda “sosyokültürel yeterliğe” de sahip olması gerektiği belirtilmektedir. Çağdaş bir okulda farklı özelliklere sahip çocuklarla çalışma, sosyokültürel yeterlik sahibi olmayı gerektirmektedir. Moll ve Arnot-Hopffer (46) sosyokültürel yeterlikte çift dil bilmenin ve yüksek lisans dereceli olmanın önemli bir işlevi olduğunu belirtmişlerdir. Bu nitelikteki öğretmenlerin diğer öğretmenlere oranla öğrencilere kimlik ve kişilik kazandırma, bir okul kültürü oluşturma, okulun akademik başarısını arttırma ve sosyal çevreyle ilişki konularında daha başarılı olabileceklerini ifade etmişlerdir.

Yine öğretmen yeterlikleri konusunda özellikle batı literatürü incelendiğinde teknolojiyi kullanma yeterliklerinin öğretmen yeterliklerinin ayrılmaz bir parçası olduğu göze çarpmaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmalarda da öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının, teknoloji okur-yazarı olmayı bir öğretmenin önemli bir niteliği olarak gördükleri anlaşılmaktadır (1).

Öğretmenin görevleri, yeterlikleri, özellikleri kısacası bir öğretmende bulunması istenilenler, farklı eğitim bilimciler tarafından değişik başlıklar altında

toplanmaktadır. Özellikler, görevler, yeterlikler farklı şekillerde belirtilmekle beraber her ülke yeterlikler konusunu standartlara bağlama eğilimi içerisindedir. Nitekim ülkemizde de öğretmen yeterlikleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından standartlaştırılmıştır.

Yeterlikler toplumdan topluma da değişiklik gösterebilmektedir. Şeker ve Ark'nın belirttiğine göre İngiltere'de Öğretmen Eğitimi Akreditasyon Kurulu (Council for the Accreditation of Teacher Education (CATE) öğretmen yeterliği konusunu şu şekilde sınıflandırmıştır (47);

- 1) Program alan bilgisi
- 2) Öğrenme içeriği
- 3) Öğrenci öğrenmesini planlama
- 4) Öğrenci öğrenmesini ölçme ve değerlendirme
- 5) Kendi öğretimini değerlendirme
- 6) Meslekî ilişkiler

2.6. BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN YETERLİĞİ

Yeterlikler; öğretmen yeterlikleri olarak ana bir başlık altında oluşturulduğu gibi, farklı branş öğretmenlerinin de ayrıca yeterlik listeleri oluşturulmaktadır. Dünyada bunun örneklerini görmekteyiz. Ülkemizde genel olarak öğretmen yeterlikleri belirlenmiş Her bir branşa özgü öğretmen yeterlikleri ise, 2008 yılı içerisinde belirlenmiştir. Türkiye'de beden eğitimi öğretmeni özel alan yeterlikleri ana başlıklar biçiminde aşağıdaki gibi belirlenmiştir (48);

2.6.1. Öğretim sürecini planlama ve değerlendirme

Bu alan; beden eğitimi dersi öğretim sürecini planlama, amaca uygun olarak ortamlar düzeltme, materyal hazırlama ve kaynaklardan yararlanma uygulamalarını kapsamaktadır.

* Öğretime uygun planlama yapabilme: Plan yaparken öğrencilerin bedensel gelişim ve öğrenme düzeylerini ve öğrenme stillerini dikkate alır. Plan yaparken ön koşul olarak ilişkileri, o günkü koşulları ve fırsat eğitimlerini hesaba katar. Ders planında esneklik ve çeşitlilik sağlar. Planları disiplinler arası bir bakış açısıyla yapar.

* Öğretime uygun öğrenme ortamları düzenleme: Öğrenme ortamında öğretim stratejilerine uygun fiziksel düzenlemeler yapar. Öğrenme ortamlarını bütün öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerini dikkate alarak aktif katılımlarını sağlamaya ve başarılarını arttırmaya yönelik sıcak ve olumlu ortamlar oluşturur. Aynı zamanda öğrencilerin bütünsel gelişimlerini sağlamak amacı ile öğrencilerin seminer, panel, münazara, ve yarışma gibi okul içi ve okul dışı çeşitli ortamlara katılmalarını sağlar.

* Öğretim sürecine uygun araç-gereç kaynakları kullanabilme: Mevcut araç-gereçlerden, içeriğe, öğrencilerin bedensel, fiziksel ve ruhsal gelişim seviyesine uygun olanları kullanır. Öğretim sürecinde kullandığı araç gereçleri kullanışlılığı, güncelliği, etkililiği gibi araçlarda değerlendirerek zenginleştirir ve özgün materyaller hazırlar.

* Okul takım çalışmalarını planlayabilme: Okul takımı çalışmalarını planlar ve organize eder. Ferdi ve takım oyunları antrenmanlarına yönelik çalışmaları düzenli aralıklarla kontrol eder ve gerekli düzenlemeleri yapar.

* Öğretimin amaçlarının gerçekleştirilmesi sürecinde teknolojik kaynakları kullanabilme: Öğrencilerin tamamının beden eğitimi öğretiminde teknolojik kaynaklardan yararlanmalarını sağlar. Bilişim teknolojilerinin kullanımını, birey ve toplum açısından önemi hakkında görüşlerini çevresiyle paylaşır.

* Öğretimde özel eğitime gereksinim duyan ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik planlamalar yapabilme: Planlamalar esnasında aileler ve uzmanlardan destek alır. Öğretim yöntem tekniklerini ve öğretim ortamlarını özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin en üst düzeyde yararlanabilecekleri şekilde planlar.

2.6.2. Fiziksel performans geliştirmeyi sağlama ve koruma

Bu alan; öğrencilerin temel ve özelleşmiş hareket becerilerini, kişisel uygunluk

düzeylerinin farkında olmalarını, sağlıklı yaşama becerilerine ulaşmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler düzenleme ve bunları yaşam boyu sürdürebilme becerilerini kapsamaktadır.

*Öğrencilerin temel ve özelleşmiş hareket bilgi ve becerilerini geliştirebilme: Öğrencilerin temel ve özelleşmiş hareket becerileri açısından mevcut gelişim özelliklerini ve bireysel farklılıklarını izleyerek ve diğer meslektaşlarıyla iletişime geçerek gerekli yönlendirmeleri yapar.

*Öğrencilerde düzenli fiziksel etkinlik ve sağlıklı yaşam bilinci oluşturabilme: Düzenli fiziksel etkinlik ve sağlıklı yaşam konularına duyarlı davranarak öğrencilere, çevreye ve diğer meslektaşlarına model olur.

*Öğrencilerin müsabakalara katılımını ve çalışmalarının yürütülmesini sağlayabilme: Okul takımındaki öğrencileri yetenekleri doğrultusunda ferdi ve takım oyunlarında teknik ve taktik açıdan en yüksek performansa ulaşacak şekilde bilgilendirir ve çalıştırır.

*Öğrencileri sağlıklı beslenme konusunda bilinçlendirebilme: Dengeli ve düzenli beslenme konusunda öğrencilere model olur aynı zamanda aileleri ile sağlıklı beslenme konusunda iş birliği yapar. Öğrencileri ferdi ve takım sporlarında müsabakalarda dengeli ve düzenli beslenmeleri konusunda yönlendirir.

* Spor sakatlanmalarında ilk yardım kurallarını uygulayabilme: Spor sakatlanmaları ve ilk yardım konusunda hayati öncelikleri bilir ve önlem alır. İlk yardım dolabının oluşumunda okulun ilgili kulüpleri ve alan eğitimcileri ile işbirliği yapar.

*Öğrencilerin liderlik, sorumluluk alma, paylaşma ve birlikte iş yapma becerilerini geliştirebilme: Sportif açıdan kendini gösterme, en iyi olma, kazanma, arkadaşı ile işbirliği halinde çalışma, centilmenlik ruhu ile davranma durumlarını sportif organizasyonlara dönüştürür.

* Doğayı tanıma ve çevreyi koruma bilinci oluşturabilme: Doğayı koruma bilinci oluşturmak amacı ile düzenlenen etkinliklere (kamp, izcilik vb.) katılarak öğrencilere

model olur aynı zamanda doğayı tanıma ve çevreyi koruma bilinci oluşturma adına öğrencileri araştırma yapmaya yönlendirir.

*Kişisel güvenlik ve kazalardan korunma bilgi ve becerisini kazandırabilme: Kişisel güvenlik kazalardan korunma konusunda gereken yönlendirmeleri yapar. Meslektaşlarıyla ve alan uzmanları ile işbirliği yapar.

*Öğrencileri spor ve spor organizasyonları bilinci ve sevgisi kazandırabilme: Spor basının takip ederek, öğrencileri bu konuda bilinçlendirir. Ferdi ve takım sporları konularında literatürü takip eder aynı zamanda evrensel spor olaylarını izlemelerini ve katılmalarına yardımcı olur.

* Beden eğitimi dersi öğretiminde eğitsel oyunları etkili kullanabilme: Taklit oyunlar, mücadele oyunları ve sportif oyun formlarını yaş grubuna, oyun alanına, oyuncu sayılarına, oyun düzenlerine, araç-gereçlere göre ve oyun amacına göre düzenler, yaratıcı ve özgün çeşitlendirmeler yapar.

*Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere yönelik etkinlikler düzenleyebilme: Özel eğitime gereksinim duyan öğrencileri bir üst performansa hazırlayacak etkinlikleri öğrencilerin kendilerine öz güven duyacağı kişisel farkındalığını geliştirebileceği etkinlikler uygular.

2.6.3. Ulusal bayramları anlam ve önemine yaraşır şekilde kutlama

Bu alan; Atatürk'ün beden eğitimin ve spora verdiği değerlerle ilgili düşünce ve görüşlerini yansıtmaya, ulusal bayramları coşkulu ve etili biçimde kutlama uygulamalarını kapsamaktadır.

*Atatürk'ün beden eğitimi ve sporla ilgili duygu ve düşüncelerini uygulamalarına yansıtabilme: Atatürk'ün beden eğitimi ve Türk sporu ve ulusal değerlerle ilgili görüşlerini yansıtan materyaller Özel hazırlayarak sergilemelerini sağlar.

* Ulusal bayramlarda ve özel günlerde sportif etkinlikler yapabilme: Ulusal bayram ve özel günlerde törenlerle ilgili çeşitli etkinliklerin yönetim ve organizasyonlarında

meslektaşlarına rehberlik eder.

2.6.4. Gelişim performansını izleme ve değerlendirme

Bu alan; beden eğitimi dersi öğretim sürecinde öğrencilerin fiziksel, zihinsel, ruhsal gelişimlerini izleme ve değerlendirme uygulamalarını kapsamaktadır.

* Yapacağı ölçme ve değerlendirme uygulamalarının amaçlarını belirleyebilme: Ölçme ve değerlendirmede kullanacağı ölçme araçlarını ve kriterlerini öğrencilerle beraber planlar. Öğrencinin süreç içinde ve süreç sonundaki gelişimini değerlendirmeyi amaçlar.

* Ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerini kullanabilme: Beden eğitimi dersi öğretiminde kullanabileceği farklı ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerini hazırlama ve uygulama süreçlerini bilir ve meslektaşlarıyla paylaşır.

* Öğrencilerin bedensel gelişimlerini belirlemeye yönelik yapılan ölçme sonuçlarını yorumlama ve geri bildirim sağlayabilme: Öğrencinin bedensel gelişimi, düzeyi ve başarı durumu hakkında topladığı verileri sistemli olarak dosyalar ve gerektiğinde geri bildirim verir.

2.6.5. Okul, aile ve toplumla iş birliği yapma

Bu alan; Beden eğitimi dersi öğretiminde 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı tören ve organizasyonları başta olmak üzere tüm tören programlarının etkin olarak hazırlanması ve sunulması, aileler ile işbirliği, okulun kültür ve öğrenme merkezi olmasına yönelik uygulamaları kapsamaktadır.

* Öğrencilerin, fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönden geliştirilmesinde ailelerle ve toplumla iş birliği yapabilme: Sınıf, okul içi ve okul dışı etkinliklerin düzenlenmesinde ve öğrencilerin, fiziksel, ruhsal yönden gelişimini izlenmesinde ailelerle ve uzmanlarla düzenli olarak iş birliği yapar.

* Öğrencilerin ve çevrenin ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemini farkına

varmalarını ve törenlere aktif katılmalarını sağlayabilme : Bayram törenlerinde öğrencilere ilgi ve yetenekleri doğrultusunda görev ve sorumluluklar verir.

* Ulusal bayram ve törenlerin yönetim ve organizasyonu yapabilme: Diğer okullarla iş birliği içinde ulusal bayram ve tören organizasyonları yapar.

*Okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilmesinde toplumla iş birliği yapabilme: Okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilmesinde, okulun toplumla iletişiminin artırılmasında ve çevrenin ekonomik, sosyal ve eğitim bakımlarından ihtiyaçlarını karşılamasında toplumla birlikte çözümler üretir.

2.6.6. Mesleki gelişimi sağlama

Bu alan; beden eğitimi dersi öğretim sürecini desteklemede öğretmenin mesleki gelişme yönelik uygulamalarını kapsamaktadır.

* Mesleki yeterliklerini belirleyebilme: Öğretmenlik mesleği yeterlikleri temelinde mesleğin her alanına yönelik yansız biçimde öz değerlendirmeler yapar.

* Beden eğitimi dersi öğretimine ilişkin kişisel ve mesleki gelişimini sağlayabilme: Spor bilimleri alanındaki çalışmaları takip eder. Beden eğitimi ve spor alanında uluslararası yayınları takip etmek için bir yabancı dil öğrenme çabasında olur. Beden eğitimi alana yönelik sportif alanlarda öğrenci yaş seviyesine uygun antrenman programını takip eder.

* Mesleki gelişimine yönelik uygulamalarda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanabilme: Beden eğitime yönelik bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerine göre hazırlanmış proje, makale gibi ürünler ortaya koyar.

* Liderlik yapabilme: Sportif etkinlik ve organizasyonlarda mahalli, ulusal ve uluslararası düzeyde liderlik yapar.

2.7. UNESCO ve ICHPER-SD'İN BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ

Uluslararası Sağlık, Beden Eğitimi, Rekreasyon, Spor ve Dans Konseyi (ICHPER-SD) tarafından Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim, ve Kültür Örgütü UNESCO'nun işbirliği ile gerçekleştirilen projede, beden eğitimi öğretmenliği bölümü mezunlarının aşağıdaki konularda yeterlik göstermesi beklenmektedir (4) ;

1. Eğitim ve öğrenme teorisi hakkında bilgi edinme,
2. Verimli öğrenme teorisi hakkında bilgi kazanma ve uygulama becerisi gösterme,
3. Programı öğretme ve öğrenme aktivitelerine dönüştürmeye ilişkin bilgi ve beceriler edinme,
4. Sistematik ünite tasarlama ve ders dizisi oluşturmaya ilişkin bilgi ve beceriler edinme,
5. Hareketleri analiz etme, motor performansını değerlendirme, öğretme-öğrenme sürecini değerlendirmeye ilişkin bilgi ve beceriler edinme,
6. Sınıf yönetimine ilişkin bilgi ve beceriler edinme.

2.8. ÖĞRENCİ GÖZÜYLE BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ

Öğretmen yeterliklerinin belirlenme sürecinde alanda uzaman kişilerin, öğretmen ve aile gibi değişkenlerin göz önünde bulundurulduğunu görmekteyiz. Bu değişkenlerden bir diğeri de öğrencilerdir.

Öğretmenler ne tür yeterliklere sahip olmalıdırlar? Bu konu sürekli olarak sorgulanmaktadır. Bazı araştırmalar da öğrenci gözüyle öğretmen yeterliklerine ilişkindir. Senemoğlu öğrenci görüşlerine göre öğretmen yeterlikleri başlıklı çalışmasında şu sonuçları elde etmiştir (49);

Öğrenciler iyi bir öğretmenin kendilerine saygı ve sevgi duyan, dostça, arkadaşça davranan, sorunlarının çözümünde yardımcı olan, onları öğrenmeye heveslendiren, teşvik eden, güler yüzlü, sıcak, esprili aynı zamanda sınıfta disiplini sağlayan, dikkati konu üstüne çekip, dikkatin ders boyunca sürdürülmesini sağlayan,

planlı, dersine hazırlıklı gelen, dersine önem veren, hevesli, aktif, öğrenciyi de aktif kılan, öğrencilerin etkili öğrenmesini sağlamak üzere derste araç-gereç kullanan, yaşamdan örnekler verilmesini sağlayan, adil, ağır öğrenen çocuklara daha çok zaman ayıran, tüm öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayan, öğrenciler arasında ayırım yapmayan ve onlara başarısızlık duygusu yaşatmayan, gerek ders içinde, gerekse ders dışında eksiklerini tamamlamalarını sağlayan, pekiştiren, öğrenme yollarını çocuklara öğreten, öğrenciyle bir bütün olarak ilgilenip olumlu iletişim kurarak istedik davranışlar kazandıran bir öğretmen olduğunu ifade etmektedirler (49).

Demirhan'ın (50) belirttiğine göre Friedman (1983) öğretmen niteliklerini, öğrenci gözüyle incelemiş ve 12-14 yaş grubunda yer alan öğrencilerin iyi bir spor öğretmeninde bulunması gereken üç niteliğini; mesleki bilgi ve becerilerinde yeterlikleri (%53.6), öğrencileri her konuda anlama (%31.82), ve mizah yeteneğine sahip (%10.87) şeklinde sıralanmaktadır.

Benzer nitelikleri içeren bir çalışmada Demirhan, Açıkada ve Altay (50) tarafından yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğrenciler spor öğretmenlerinde bulunması gereken üç özelliği sırası ile “öğrencileri her konuda anlama” (%31.24), “mesleki bilgi ve becerilerinde yeterlik” (%23.25) ve “mizah duygusuna sahip olma” (%22.88) olarak belirtilmiştir.

İngiltere’de yapılan bir çalışmada da stajyer öğretmenlere öğretmen nitelikleri sorulmuş ve öncelikle bir öğretmenin; “iyi iletişim becerisi” (%50.6), “organizatör” (%43.7), “istekli” (35.6), “espirili” (%35.6), “ulaşılabilir” (%29.9) ve “sabırlı” (%21.8) olma özelliklerine sahip olması gerektiği vurgulanmıştır (42).

Laminack ve Long'un (51) yaptıkları araştırma sonucunda öğrenci gözüyle en iyi öğretmen de bulunması gereken nitelikler çizelge’de şu şekilde sıralanmıştır.

Çizelge1. Öğrenci gözüyle beden eğitimi öğretmeni nitelikleri (51)

Sınıf Yönetimi	Kişilik	Strateji-Teknik	Görünüş
Esnek	Sevimli	Değişik-Farklı	Genç
Örgütlü	Koruyucu	Yeni Fikirli	Hoş
Eşit davranan	Yardımsaver	Açık	İyi giyimli
Dürüst	İstekli	İlginç	Mutlu
Saygılı-İtibarlı	Teşvik eden	Tümevarım Kullanan	Sevimli
Kararlı	Algılayan	Somut Düşünen	Çekici
Düzenli mizaçlı	Sıcak	Görsel yardım sunan	
Diplomatik davranan	Canlı	Odakta	
Disiplinli	Olumlu	Katılımcı	
Sabırlı	Etkileyici	Anne-babalık yapan	
	Neşeli	Tartışan	
	Anlayışlı	Etkili destek sunan	
	Duygulu	Yüksek sesle konuşan	
	Dürüst		
	Nazik		
	Samimi		
	Dikkatli		
	Açık fikirli		
	Şefkatli		

Etkili bir öğretmende bulunması gereken özellikler çizelge 2’de gösterilmiştir.

Çizelge 2. Etkili bir öğretmende bulunması gereken nitelikler; (42).

Espirili	Hevesli	Öğrencilere etkin yardım eden
Gergin olmayan	Organize eden	Çeşitli yöntemler kullanan
Yaratıcı	Esnek	Yüksek beklentili
Sıcak	Neşeli	Açık görüşlü
Sıkı	Sempatik	Övgü sunan
Dinleyici	Sorumluluk sahibi	Tehdit etmeyen
Dürüst	Teşvik eden	Eşit ceza veren ve gereksiz korku salmayan
Arkadaşça	İlgiyle çalışan	Konusunu seven

2.9. ÖĞRETMENLİK NEDİR?

“Öğretmenlik bir meslek midir?” ,“Öğretmenlik bir sanat mıdır? Yoksa sanat yönü de olan, bilimsel temellere dayalı bir davranış değiştirme mühendisliği midir?” (49).

Öğretmenlik ile ilgili tartışmaların en çok yoğunlaştığı noktalardan biri de öğretmenliğin sanat mı yoksa bilim mi olduğudur. Bazıları öğretmenliğin bir sanat bazıları da bilim olduğunu savunmuşlardır. Öğretmenliğin sanat olduğuna inanalar öğretim konusunda araştırma yapmayı bile gereksiz bulmuşlardır (52). Öğretim bir sistem olarak ele alınmakta ve eğer sistemin çıkıları amaca uygun ise süreç hakkında bilgi edinmenin gerekli olmadığını belirtilmektedir. Diğer yandan araştırmacılar öğrenme sırasında gereksinim duyulan süreyi azaltma ve harcanan süreyi arttırma gibi oldukça ayrıntılı süreç araştırmalarına girmektedirler (53).

Genellikle öğretmenliğin hem sanat hem de bilim olduğuna inanılmaktadır. Öğretmenlik bilimdir. Çünkü öğretmen konu alanını, evrensellik kazanmış öğretim ilkelerini, öğrenci gelişimi ve öğrenme-öğretme süreçleriyle ilgili bilgileri öğrenmek zorundadır. Fakat öğretim karmaşık bir süreç olduğuna ve bu alanda genellemeler yapmak güç olduğuna göre her öğretmenin yüzlerce öğrencinin her davranışıyla ilgili doğru pekiştiricileri öğrenmesi gerekebilir. Bu olanaksız olduğuna göre öğretmenin öğretme süreci sırasında çözümü hiçbir kaynakta bulunmayan, durumlarla, sorunlarla karşılaşma olasılığı çok yüksektir. İşte böyle durumlarda doğru kararın verilmesi öğretmenin yetenek, sezgi, yaratıcılık gibi özelliklerine dayalı olduğu için öğretmenlik aynı zamanda sanattır (54).

2.9.1. Çağdaş ve etkili öğretmen özellikleri

Çağdaş öğretmen tipi sevecen, kendine ve başka insanlara değer veren, öğrenciler üzerinde baskı kurmayan, öğrenci öğretmen ilişkilerini ve sınıf yönetimini öğrencileri kırmayacak şekilde düzenleyen aynı zamanda eğitimsel amaçlardan ödün vermeyen, düzenli, üretken, entelektüel, bilişsel yetenekleri gelişmiş bir öğretmendir (52). Örneğin Açıköz'e göre (52); öğretmenin etkililiği öğretmenin mesleki becerilerle donatılmasının yanı sıra çağdaş, entelektüel, iyi alışkanlıkları olan bir insan olmasını

gerektirir. Öğretmen öğrencilerle en yakın ve uzun süreli etkileşimde bulunan kişilerden biri olarak asıl işlevi olan öğrenmeyi kolaylaştırmaya ek olarak, öğrenciyi rehberlik yapma gibi işlevleri de yüklenmek durumundadır. Yaşam biçimi, ilgileri, zevkleri, giyimi, konuşması, insan ilişkileri vb. özellikleri ile toplumun “öğretmen” imgesine uygun bir üyesi olmak durumundadır. Entelektüel ilgileri gelişmiş, bilimle sanatla, edebiyatla ilgilenen, okuyan, araştıran ve diğer kültürel etkinliklere katılan, yeteneklerini geliştirmiş, yaşadığı toplumda ve dünyada olup bitenlerle ilgilenen, toplumsal sorunlara karşı duyarlı olan öğretmen daha başarılı öğretmen olacaktır. Diğer yandan öğretmenin kişilik özellikleri de önem kazanmaktadır. Bu özellikler gelişmiş bir kişilikte bulunması gereken özelliklerdir. Açık düşüncelilik, dürüstlük, güvenilir olma, sevecenlik, insanlara saygı duyma ve değer verme, sabırlılık, eleştiriye açıklık, tutarlılık, saydamlık, çalışkanlık, esneklik ve uyumluluk, problem çözebilme, üretkenlik ve gelişmeye açıklık bu özelliklerin başlıcalarındandır.

Ausubel (55) öğretmen özelliklerini 4 kategoride toplamıştır.

- *Bilişsel Yetenekler:* Zeka, konu alanı bilgisi yanında öğretmenin gelişim, güdü, öğrenme vb. süreçlerle ilgili bilgisini kapsar.
- *Kişilik Özellikleri:* Birçok araştırmada, öğrenciyi yakınlık gösteren, öğrenciyi destekleyen, onlara değer veren öğretmenlerin öğrencilerin başarısı üzerinde olumlu etkileri olduğu, öğrencileri cezalandıran öğretmenlerin sınıflarında öğrencilerin dikkatini toplamakta güçlük çektikleri ve kendilerine haksızlık yapıldığını düşündükleri ortaya çıkarılmıştır.
- *Öğrenme Stili:* Öğretmenlerin öğretme sırasında uyguladıkları yöntem, teknik, sınıf içerisinde gösterdikleri pekiştirme, öğrencileri derse katma, dönüt-düzeltilme, konuyu sunma, açıklama yapma, soru sorma, öğrencilere söz verme gibi davranışları kapsar.
- *Disiplin:* Öğretmenin sınıfta bazı kuralları uygulaması ve öğrencileri kontrol etmesiyle ilgili davranışları kapsar.

Diğer taraftan Perrot (56) ise, öğretmenlik becerilerini beş grupta incelemiştir.

Dersi planlama, dersi sunma, soru sorma, sınıftaki duygusal iletişim ve sınıf düzenidir.

* Dersi Planlama: Öğretimde başarı iyi ve dikkatli planlamayla sağlanabilmektedir. Plan yapıcı bir disiplini, zevkli sınıf içi atmosferi, ölü noktalardan ve gereksiz etkinliklerden uzak öğretimi sağlayan bir örgütlemedir. Planlamadan yoksun bir öğretimde başarı şansa bırakıldığından genelde düşüktür. Plan öğretmenin kendine güvenmesini, içeriği mantıklı bir sıra içinde sunmasını ve hedefe en uygun öğretim tekniklerini sunmasını sağlar.

* Dersi Sunma: Öğretmen öğrencilerine dersi sunarken hangi yöntem ve teknikleri kullanacağı konusunda bilgi sahibi olmalıdır. Öğretmen dersten önce hazırlık, sunu ve uygulama aşamaları planlamalıdır. Sunu aşamasında öğretmen mutlaka konu ile ilgili materyallerin öğrenci tarafından kullanılmaya çalışmasını sağlamalıdır. Ders sunumunda anlatılanların günlük yaşantı ile ilişkilendirilmesine dikkat edilmelidir.

* Soru Sorma: Öğretmenden yapıcı ve yaratıcı düşünmeyi teşvik eden soru sorma davranışını en iyi şekilde yapması beklenir. Soru sorulurken kısa fakat tam, açık anlam bakımından doğru ve ilgi çekici olmasına dikkat edilmelidir. Sorular öğrencilerin zihin gelişimlerine ve ruhsal yeteneklerine uygun olmalıdır.

* Sınıftaki Duyuşsal İletişim: Bir öğretmenin etkililik derecesi, gerçek anlamda o öğretmenin öğrencileri ile iletişim kurmada gösterdiği becerinin düzeyi ve çeşitliliği ile ölçülür. Öğrencinin dersi sevmesi, ilgi duyması, çalışma alışkanlığı kazanması öğretmen-öğrenci iletişimi ile doğru orantılıdır. Bu öğretmenin eğitimci yeteneğinin yanı sıra kişiliği ve anlayışı ile de ilgilidir.

* Sınıf Düzeni: Dersin amacına ulaşabilmesi için ihtiyaç duyulan araçlarla donatılması ve bu araçların en verimli olacakları ve ekonomik şekilde çalıştırılacakları kısım ve ya bölümlere yerleştirilmesi gerekmektedir. Kullanılacak araçların ve bunu kullanacak kişiler (öğretmen-öğrenci) birbirini tamamlayıcı ve birbirleriyle uyumlu olmasına dikkat edilmelidir.

Woolfolk (54) ise, öğretmen özelliklerini “bilgi ve eğitim”, “düzenlilik ve netlik”, “yakınlık ve coşku” olmak üzere üç gruba ayırmıştır. Woolfolk’a göre bir öğretmenin

konu alanını bilmesi gerekli, ancak etkili bir öğretim için yeterli değildir. Konu alanı bilgisi anlaşılır sunumlar yapmada yardımcı olur. Öğretim üzerindeki etkileri dolaylıdır. Belirtilen diğer üç özelliğin bütün öğretmenlerde bulunması gerektiği görüşündedir.

“Düzenlilik ve netlik” etkili öğretmende bulunması gereken en önemli özelliklerdendir. Bu özellikler ile başarı arasında önemli ilişkiler bulunmuştur. Netliği sağlayabilmek için dersi planlama aşamasında öğrencilerin karşılaşılabilecekleri sorunlar hakkında tahminde bulunmak, dersi mantıksal bir dizi içinde planlamak, dersi işlerken önemli noktaları vurgulamak, ara özetler vermek, anlaşılmayan noktaları tekrarlamak ve yuvarlak sözcüklerden kaçınmak gibi önlemler önerilmektedir (52).

Rosenshine & Furst (57)’e göre öğretimi etkili hale getiren öğretmenler şu davranışları gösterirler; dersi coşkuyla işleme, üretkenlik ve işe dönüklük, bir konuyu anlaşılır biçimde sunma, çeşitli araç-gereç ve yöntemlerden yararlanma, öğrencilerin öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri için fırsatlar yaratma.

Ryan’a (58) göre etkili öğretmen becerileri şunlardır;

- Herbiri farklı bir tür düşünme süreci gerektiren farklı tip sorular sorma yeteneği,
- Öğrenci davranışlarını pekiştirme yeteneği,
- Öğretim ortamını öğrenci katılımını sağlayacak biçimde çeşitlendirme yeteneği,
- Öğrencilerin neye dikkat ettiğini tanıma ve bu bilgiyi davranışı çeşitlendirme, büyük olasılıkla dersi yönlendirme amacıyla kullanma yeteneği,
- Film, projektör vb. teknolojik araçlardan yararlanma yeteneği,
- Öğretim malzemesinin uygunluğunu değerlendirme yeteneği,
- Bir dersin ya da ünitenin hedeflerini öğrenci davranışlarıyla tanımlama,

- Öğrenme ile öğrenci yaşantısını ilişkili kılma yeteneği.

Hamacheck (59)'ın "iyi öğretmen özellikleri" ile ilgili olarak ayrıntılı olarak yer verdiği ve araştırma bulgularıyla desteklediği özellikler ise şu şekilde sıralanmaktadır;

- İlgileri çok gelişmiştir ve çok yönlüdür,
- Akademik açıdan iyi yetişmişlerdir,
- Öğrenciyi tanırlar,
- Ön örgütleyiciler kullanarak öğrencileri yeni öğrenmeleri gerçekleştirecek biçimde bilişsel olarak hazırlarlar,
- Kavramsal basitliği vardır,
- Dengelidir ve öğrenciye yakınlık gösterir,
- Öğrenciye dostça davranır ve cezalandırıcı değildir,
- Sorumluluk duygusu gelişmiştir, sistematik ve yaratıcıdır,
- Mizah duygusu gelişmiştir, adildir, demokratiktir, öğrencilere değer verir,
- Neşelidirler ve kendilerini iyi insan olarak algırlar, kendilerine güvenirlir,
- Öğretimi olumlu hale getirir ve öğrenciyi teşvik ederler, demokratik bir atmosfer yaratırlar,
- Öğrenciye emir vererek, onu tehdit ederek, sıkarak dominant olmaya çalışmaz, esnektir.

Rogers (60)'a göre bir öğretmende bulunması gereken tutumlar ve özellikler şunlardır;

Kendisi Olma: Bu temel özelliktir. Öğretmen kendisini inkâr etmeden kendisi

olabilirse daha etkili olacaktır. İnsan bazen coşkulu, bazen bıkkın, bazen sakin bazen sınırlı olabilir. Bunları kendi duyguları olarak kabul eder ve öğrencilere yüklemese kendisi olabilir.

Ödül Verme, Kabul Etme, Güvenme: Bu tutuma sahip olan öğretmen yeni bir problemle karşılaşan öğrencinin korku ve kararsızlığını olduğu gibi, başarılı olduğu zamanki doyumunu da kabul eder. Burada önemli olan öğrencilerin çeşitli duygular içinde ve mükemmel olmayan kişiler olarak kabul edilmesidir. Böyle olunca öğrenciler kendilerinin önemsendiğini hissedecek ve kişiliklerini ortaya koymaya çalışacaklardır.

Empatik Anlayış: Öğrencileri yargılamadan, onları olayların nedeni olarak görmeden ve onları anlayarak yaklaşmak öğrencilerin öğretimden zevk almalarını sağlayacaktır.

Açıkgöz (52) çağdaş ve etkili öğretmen özellikleri başlıca beş grupta toplamaktadır;

Öğretmenin Akademik ve Bilişsel Gelişmişliği: Öğretmenin konu alanı bilgisi, entelektüel ilgileri, okuma alışkanlıkları gibi özelliklerini kapsamaktadır. Bu grupta yer alan özellikler etkili öğretim için gereklidir.

Sınıf İçi Öğretmen Davranışları: Öğretmenin öğretmeyi kolaylaştırma amacıyla etkinlikler düzenlerken gösterdiği, soru sorma, açıklama yapma, pekiştirme, dönüt-düzeltilme, güdüleme, alıştırma, öğrencilerin dikkatini canlı tutma vb. gibi davranışlar öğretmenin asıl işlevi olduğundan son derece önemlidir.

Öğretmen Kişiliği: Öğretmenin sevecenlik, başkalarına değer verme, özsaygı, benlik kavramı, güvenilirlik dürüstlük, saydamlık gibi özellikler bu gruba girmektedir.

Değişik kişilik özelliklerine sahip öğretmenlerin, öğrencilerini değişik biçimlerde etkiledikleri çeşitli araştırmalarca saptanmıştır. Öğretmenin kişiliği olumlu bir sınıf atmosferi yaratılmasında etkili olmakta ve sınıf atmosferi bir kez oluştuktan sonra öğrenciyi sınıf dışında da etkilemeye devam etmektedir (19,61).

Öğretmen-Öğrenci İlişkileri: Sınıf toplumsal bir çevre olarak ele alındığında bütün toplumsal çevrelerde olduğu gibi insan ilişkilerinin önemi yadsınamaz. Öğrenci

yakınlık duyduğu, kendisine değer veren ve dostça davranan öğretmenin sınıfında, kendisine yakınlık göstermeyen bir öğretmenin sınıfında olduğundan çok daha rahat hissedecektir. Öğretmen ve öğrenci arasında karşılıklı güvene ve saygıya dayalı sıcak ilişkilerin kurulduğu sınıflarda üretkenlik artacak, disiplin sorunları azalacak ve eğitimsel amaçlara ulaşma olasılığı yükselecektir (52). Yapılan araştırmalar bunu destekleyen örnekler ortaya koymaktadır. Örneğin, başarılı ve başarısız öğretmenleri karşılaştıran Smith ve Lusterman (62) “başarılı” öğretmenlerin öğrenciyi övme, okuma, öğrenciyle ilgilenmekten zevk alma, çeşitli sosyal gruplara katılma vb. davranışları “başarısız” öğretmenlerden daha fazla gösterdikleri ortaya çıkarmıştır. “Başarısız” öğretmenler öğrenciyle kendisi arasında mesafe koymakta, övgüden çok eleştiri getirmekte, duygusal olarak ta uyumsuzluk göstermektedir.

Sınıf Yönetimi: Sınıftaki düzenin sağlanması, disiplin sorunlarını dersin akıcılığını bozmadan ve öğrenciyi rencide etmeden çözülmesi ile ilgili davranışlar bu grupta yer almaktadır (52).

Bütün öğretmenlerden beklenen önemli yeterliklerden bir tanesinin de “sınıf yönetme yeterliği” olduğu bilinmektedir. Öncelikle bu bölümde öğretmenlerin kontrolsüz disiplin sorunlarının neler olduğu ve çağdaş sınıf yönetiminde ideal öğretmen modelinin nasıl olduğu açıklanacaktır (38).

Öğretmenlerin kontrolsüz disiplin sorunları; öğrencilere bağırarak, emretmek, hükmetmek ve onları aşırı kontrol etmek, azarlamak, üzerine yürümek, itmek, fiziksel olarak tehdit etmek, öğrencileri gözden çıkarmak, yanlışlar için asla özür dilememek, bir öğrenciyi başka bir öğrenci ile kıyaslamak, bazı öğrencileri sevmemek, bazılarını aşırı sahiplenmek, öğrencilerden gereğinden fazlasını beklemek, sık sık cezaya başvurmak, tutarsız tepkiler göstermek, zamanı boşa harcamak, öğrencilere karşı kabalık göstermek, hakaret etmek v.b davranışlardır Bütün bu davranışlar sınıf düzeninin engellenmesine neden olan etmenlerdir. Bu davranışların yerini çağdaş öğretmen modeli almalıdır (38).

Sınıf yönetimin merkezinde öğrenci vardır. Geleneksel sınıf yönetiminde geçerli olan otorite, çağdaş yaklaşımda yerini etkileşmeye bırakmıştır. Etkileşmenin

önemi ortaya çıktıktan sonra öğrenciyi etkilemek için çeşitli teknik ve yöntemler geliştirilmiştir. Güdüleme, liderlik, terapi ve duyarlık eğitimi etkilemede en çok kullanılan yöntem ve teknikler arasındadır. Bir etkileme aracı olarak öğretmenin liderlik davranışı çağdaş sınıf yönetimi yaklaşımına kaynaklık etmektedir. Liderlik öğrencilerin yüksek moral düzeyi ile çalışmalarını ve yaptıkları işten doyum sağlamalarını öngörmektedir. Öğretmenlerin öğrencileri önemsemesi, öğrencileri doğal olarak etkilemektedir (52).

2.10. ETKİLİ İLETİŞİM BECERİSİ YETERLİĞİ

İletişim; genel olarak insanlar arasındaki düşünce ve duygu alış-verişi olarak bilinmektedir. İletişimin amacı, alan ve veren arasında bilgi, düşünce ve tutum ortaklığı yaratmaktır (63).

Sınıf ortamında çok yönlü bir iletişim söz konusudur. Bazen bir öğrenciye gönderilen mesaj diğer öğrenci üzerinde etkili olabilir. Ayrıca öğrenci-öğrenci iletişimi de çok yoğundur ve aynı anda birçok duygu ve düşünce harekete geçtiği için dersin akışını etkiler. Her zaman mesajlar gönderildiği gibi anlaşılmaz. Sık sık yanlış anlaşılmalara ortaya çıkabilir. Örneğin öğretmenin görüşünü almak ya da konuşma fırsatı vermek için soru yönelttiği bir öğrenci öğretmenin kendisini küçük düşürmek için soru sorduğunu düşünebilir. Bu durum kaynağın duygu ve düşüncelerini uygun iletişim biçimine çevirememesi, doğal davranamaması, alıcının gönderilen mesajı çözümleyememesi vb. nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Bu tarafların etkili iletişim becerisinden yoksun olması demektir (52).

- İletişimin (öğretmen-öğretmen, öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci) olmadığı bir ortamda eğitim öğretim faaliyetlerinin tam olarak amacına ulaşmasını bekleyemeyiz. Dolayısı ile yanlış anlaşılmaları önlemek, eğitim-öğretim ortamında daha net, anlaşılır bir iletişim ortamı yaratabilmek için nelerin yapılması gerektiği konusunda çalışmalar yapılmış öğretmenler ” iletişim yeterliği” alanında bilinçlendirilmeye çalışılmıştır(52).

- Etkili iletişim becerilerinin başında etkili konuşma becerileri gelmektedir. Etkili konuşma ise bakışlar, ses tonu, konuşma hızı, sesin yüksekliği, konuşma sırasında takınılan tavırlar ve buna benzer birçok faktörden etkilenir (52).

Davis'e göre (64) etkili konuşma için uyulması gereken ilkeler şunlardır;

- Konuşma için bir amaç seçiniz.
- Ne söyleyeceğinizi hazırlayınız ve planlayınız.
- Endişelerinizi coşku ve göz iletişimi ile yok ediniz.
- Sözcükleri değil, düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Sesinizin yüksekliğini ayarlayarak otorite kurun ve günlük konuşmadan daha ağır bir tonda konuşunuz.
- Ayrıntılara girmeyiniz. Vurgulamak istediğiniz noktaları netleştirin.
- Dinleyicilere (öğrencilere) dinleme dışında yapabileceği bir şeyler sunun.
- Somut ve sınırlı olun. Ana noktaları örnek ve gözlemlerle güçlendiriniz

Anderson'ın (65) sınıfta etkili iletişimin kurulması için önerileri ise aşağıda belirtildiği gibidir.

Dersin genel bir çerçevesi çizilir, yani konunun ayrıntıları ya da önemsiz noktaları üzerinde durmaktansa geniş bir resmi çizilir. Gerekli zaman zor kavramları açıklarken tekrarlama yapılır. Konuyu dağıtmaktan kaçınılır ve konuya odaklanılır. Zaman zaman sorularla ya da bazı işler yaptırarak öğrencilerin anlama düzeyleri saptanır. Ana noktalar açıklanırken çeşitli örnekler verilerek öğrencilerin soyut kavram ve düşüncelerine açıklık getirilir. Açıklamalarda net terimler kullanılır. Yeni öğrenilenlerle öncekilerin ilişkilendirilmesine yardım edecek kavramlar kullanılır. Ayrıca soru sormanın iki ana amacı öğretmenler tarafından iyi anlaşılmalıdır. Bu iki amaca uygun soru sorma teknikleri kullanılmalıdır. Soru sormanın amaçlarından biri

öğrencilerin anlayıp anlamadığına bakmak, diğeri ise öğrenciyi düşünmeye sevk etmektir. Bununla birlikte öğrencilere yanıtları ile ilgili dönüt verilmeli ve yanıtlar düzeltilmelidir

Bu açıklamalar doğrultusunda bilim adamlarının genelde hümanist bir yaklaşım benimsediklerini ve öğrenciyi anlayan, dinleyen, ona değer veren, aynı zamanda kendini iyi yetiştirmiş öğretmenlerin daha etkili olduğu düşüncesinin hakim olduğunu görmekteyiz.

2.11. YAPILAN BAZI ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Üstüner ve ark. (2009) tarafından 593 öğretmen adayı üzerinde öğretmenlik mesleğine ilişkin yapılan çalışmada öğretmen adaylarının %7.6'sının alt sosyo ekonomik sınıftan, %87.4'ünün orta sosyo ekonomik sınıftan ve %5.0'nın da üst sosyo ekonomik düzeyden geldikleri; öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarda kızların erkeklere oranla anlamlı biçimde daha yüksek puan aldıkları; 12 ayrı öğretmenlik programında okuyan öğretmen adayı arasında beden eğitimi öğretmen adayları ölçekten en yüksek puanı almışlardır (66).

Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2002) yaptıkları araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin yeterlikleri onların deneyimlerine, cinsiyetlerine, ırklarına ve okul türüne göre farklılaştığını; İlkokul öğretmenleri kendilerini bu meslekte branş öğretmenlerine kıyasla daha yeterli gördükleri; ayrıca öğretmenlerin yeterlik oranlarında cinsiyete göre fark bulunmadığını rapor etmişlerdir (67).

Calep (2002) yaptığı araştırma sonucunda öğretim elemanlarının meslekte kendilerini oldukça yeterli buldukları ancak öğretmen adaylarının kendilerini öğretim elemanlarından daha fazla yeterli buldukları sonucuna ulaşmıştır (68).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt bölümleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma betimsel modelde planlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de 2007–2008 eğitim/öğretim yılında var olan 51 üniversitenin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde okuyan 4. sınıf toplam 2300 öğretmen adayları oluşturmaktadır (69). Örneklem grubunu ise; ülke yedi bölgeye ayrılarak ve her bir bölgeyi temsil edecek şekilde tesadüfî örneklem yöntemi ile oluşturulan toplam 18 üniversite belirlenmiş, ancak bu üniversitelerin Çizelge 3’te belirtildiği gibi 13 üniversiteye ulaşılabilmiştir. Yanıt alınamayan 5 üniversitenin yerine 13 üniversitenin evreni temsil edebileceği düşüncesiyle yedek üniversiteler örneklem grubuna alınmamıştır. Araştırmaya 144 kız (%38.1), 234 erkek (%61.9) olmak üzere toplam 378 beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okumakta olan 4.sınıf öğretmen adayı katılmıştır. Örneklem grubunun evrene oranı %16.4’ tür. Bölgelere göre evren ve örneklem gruplarını oluşturan üniversitelere ilişkin dağılım Çizelge 3’de verilmiştir.

Çizelge 3. Evren ve örneklem grubuna alınan üniversite sayılarının dağılımı.

<i>Bölgeler</i>	<i>Evren</i>	<i>Seçilen Üniversiteler</i>	<i>Örneklem</i>	<i>%</i>
Karadeniz	3	19 Mayıs	1	33.3
Akdeniz	5	Çukurova, Mersin	2	40.0
İç Anadolu	16	Dumlupınar, Ankara, Hacettepe	3	18.8
Marmara	8	Marmara, Uludağ	2	25.0
Ege	7	Adnan Menderes, Pamukkale	2	28.6
Doğu Anadolu	9	Yüzüncü Yıl, İnönü	2	22.2
Güneydoğu Anadolu	3	Gaziantep	1	33.3
Toplam	51		13	25.5

Örneklem grubuna alınan üniversiteler ve bu üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği 4. sınıfında okuyan öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımı Çizelge 4’de verilmiştir.

Çizelge 4. Örneklem grubuna alınan cinsiyet açısından okumakta oldukları üniversitelere göre dağılımı.

<i>Üniversite</i>	<i>Kız</i>		<i>Erkek</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
1. 100.Yıl	11	7.6	16	6.8	27	7.1
2. 19 Mayıs	19	13.2	18	7.7	37	9.8
3. Adnan Menderes	9	6.3	14	6.0	23	6.1
4. Ankara	4	2.8	10	4.3	14	3.7
5. Çukurova	12	8.3	19	8.1	31	8.2
6. Dumlupınar	10	6.9	13	5.6	23	6.1
7. Gaziantep	10	6.9	24	10.3	34	9.0
8. Hacettepe	5	3.5	5	2.1	10	2.6
9. İnönü	10	6.9	24	10.3	34	9.0
10. Marmara	14	9.7	23	9.8	37	9.8
11. Mersin	15	10.4	18	7.7	33	8.7
12. Pamukkale	9	6.3	30	12.8	39	10.3
13. Uludağ	16	11.1	20	8.5	36	9.5
Toplam	144	38.1	234	61.9	378	100.0

Araştırmaya 144 kız, 234 erkek olmak üzere toplam 378 beden eğitimi beden eğitimi öğretmen adayı katılmıştır. Katılanların üniversitelere göre dağılımı çizelge 4’te verilmiştir.

Çizelge 5’de örneklem grubuna alınanların anne eğitim durumlarının cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 5. Örneklem grubuna alınanların anne eğitim durumlarının cinsiyete göre dağılımı

<i>Anne eğitim durumu</i>	<i>Kız</i>		<i>Erkek</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
İlkokul	72	50.0	131	56.0	203	53.7
Ortaokul	29	20.1	38	16.2	67	17.7
Lise	30	20.8	47	20.1	77	20.4
Üniversite	13	9.0	18	7.7	31	8.2
Toplam	144	38.1	234	61.9	378	100.0

Tablo 5'de örneklem grubuna alınanların anne eğitim durumlarının toplamdaki dağılımına bakıldığında; %53.7'sinin “ilkokul”, %20.4'ünün “lise”, %17.7'sinin “ortaokul” ve %8.2'sinin de “üniversite” mezunudur.

Çizelge 6'da araştırmaya katılanların baba eğitim durumlarının cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 6. Örneklem grubuna alınanların baba eğitim durumlarının cinsiyete göre dağılımı

<i>Baba eğitimi durumu</i>	<i>Kız</i>		<i>Erkek</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
İlkokul	54	37.5	86	36.8	140	37.0
Ortaokul	32	22.2	49	20.9	81	21.4
Lise	41	28.5	57	24.4	98	25.9
Üniversite	17	11.8	42	17.9	59	15.6
Toplam	144	38.1	234	61.9	378	100.0

Çizelge 6'da araştırmaya katılanların baba eğitim durumlarının toplamda dağılımına bakıldığında; % 37.0'ının “ilkokul”, %25.9'unun “lise”, %21.4' ünün “ortaokul” ve %15.6'sının da “üniversite” mezunudur.

Çizelge 7'de araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının anne mesleğinin cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 7. Örneklem grubuna alınanların anne mesleğinin cinsiyete göre dağılımı

<i>Anne Mesleği</i>	<i>Kız</i>		<i>Erkek</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Öğretmen	8	5.6	6	2.6	14	3.7
İşçi	6	4.2	7	3.0	13	3.4
Memur	11	7.6	14	6.0	25	6.6
Serbest	11	7.6	21	9.0	32	8.5
Ev Hanımı	54	37.5	84	35.9	138	36.5
Diğer	54	37.5	102	43.6	156	41.3
Toplam	144	38.1	234	61.9	378	100.0

Çizelge 7'de örneklem grubuna alınanların anne mesleklerine bakıldığında % 36.5 'inin “ev hanımı”, % 8.5 'inin “serbest meslek”, % 6.6 'sının “memur”, %3.7 'sinin “öğretmen”, %3.4 'ünün işçi ve % 41.3'ünün “diğer”(hakim, doktor, mühendis, avukat vs.) meslek gruplarında çalışmaktadırlar.

Çizelge 8'de araştırmaya katılanların baba mesleğinin cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 8. Örneklem grubuna alınanların baba mesleğinin cinsiyete göre dağılımı

<i>Baba Mesleği</i>	<i>Kız</i>		<i>Erkek</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Öğretmen	14	9.7	16	6.8	30	7.9
İşçi	18	12.5	41	17.5	59	15.6
Memur	19	13.2	38	16.2	57	15.1
Serbest	48	33.3	67	28.6	115	30.4
İşsiz	3	2.1	6	2.6	9	2.4
Diğer	42	29.2	66	28.2	108	28.6
Toplam	144	38.1	234	61.9	378	100.0

Çizelge 8'de örneklem grubuna alınanların baba meslekleri incelendiğinde; katılanların %30.4'ünün “serbest meslek”, %15.6'sının “işçi”, %15.1'inin “memur”, %7.9'unun “öğretmen”, %2.4'ünün “işsiz” ve %28.6'sının “diğer” (hakim, doktor, mühendis, avukat vs.) meslek gruplarında çalışmaktadır.

Çizelge 9'da örneklem grubuna alınan bölümü isteyerek seçip-seçmeme durumlarının cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 9. Örneklem grubuna alınan bölümü isteyerek seçip-seçmeme durumlarının cinsiyete göre dağılımı

<i>Bölümü seçme durumu</i>	<i>Kız</i>		<i>Erkek</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
İsteyerek seçtim	132	91.7	218	93.2	350	92.6
İstemeyerek seçtim	12	8.3	16	6.8	28	7.4
Toplam	144	38.1	234	61.9	378	100.0

Çizelge 9'da örneklem grubuna alınanların toplamda %92.6'sının bölümlerine “isteyerek” geldikleri, %7.4'ünün ise “istemeyerek” bu bölümü tercih etmişlerdir. Cinsiyet açısından bakıldığında; bayanların %91.7'si, erkeklerin ise %93.2'si okudukları bölümü “isteyerek” seçtikleri ifade edilmiştir. Okudukları bölümü “istemeyerek” seçenlerin oranı bayanlarda %8.3, erkeklerde ise %6.8'dir.

Çizelge 10'da örneklem grubuna alınan okumakta oldukları bölüm öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından güven duyma durumlarının cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 10. Örneklem grubuna alınan okumakta oldukları bölüm öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından güven duyma durumlarının cinsiyete göre dağılımı.

<i>Güven duyma durumu</i>	<i>Kız</i>		<i>Erkek</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Hiç güvenmiyorum	8	5.6	11	4.7	19	5.0
Güvenmiyorum	22	15.3	37	15.8	59	15.6
Biraz güveniyorum	54	37.5	72	30.8	126	33.3
Güveniyorum	51	35.4	85	36.3	136	36.0
Çok güveniyorum	9	6.3	29	12.4	38	10.1
Toplam	144	38.1	234	61.9	378	100.0

Çizelge 10'da örneklem grubuna alınanların; % 36.0'ı öğretim elemanlarının mesleki yeterliklerine “güvendiğini”, %33.3'ü “biraz güvendiğini”, %15.6'sı “güvenmediğini”, %10.1'i “çok güvendiğini” ve % 5.0'i ise “hiç güvenmediğini” ifade etmiştir.

Çizelge 11'de örneklem grubuna alınan bölümlerine ait salon, saha, araç -gereç ve malzeme durumlarının öğretim teknoloji (tepegöz, projeksiyon, TV., Video vb.) yeterli olup olmadığına ve kullanılıp kullanılmadığına kullanıldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Çizelge 11. Örneklem grubuna alınan bölümlerine ait araç-gereç durumlarının öğretim teknoloji kullanma durumlarına göre dağılımı

<i>Araç-gereç ve Teknoloji Durumu</i>	<i>Kullanmıyor</i>		<i>Kullanıyor</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Tamamen yetersiz	16	8.2	7	3.8	23	6.1
Yetersiz	33	17.0	13	7.1	46	12.2
Biraz yeterli	58	29.9	32	17.4	90	23.8
Yeterli	71	36.6	85	46	156	41.3
Tamamen yeterli	16	8.2	47	25.5	63	16.7
Toplam	194	51.3	184	48.7	378	100.0

Çizelge 11'de beden eğitimi öğretmen adaylarının bölümlerine ait saha, salon, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojilerinin %6.1'i "tamamen yetersiz", %12.2'si yetersiz", %23.8'i "biraz yeterli", %41.3'ü "yeterli" ve % 16.7'si de "tamamen yeterli" olduğunu belirtmişlerdir. Yine aynı çizelgede, katılanların %51.3'ü öğretim elamanlarının derslerde öğretim materyalini "kullanmadıklarını" ve %48.7'si de "kullandıklarını" ifade etmişlerdir.

Çizelge 12'de örneklem grubuna alınan ders dışında katıldıkları spor etkinliklerinin (antrenör, hakem, sporcu vb.) durumlarının cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 12. Örneklem grubuna alınan ders dışında katıldıkları spor faaliyet durumlarının cinsiyete göre dağılımı

<i>Spor Etkinliklerine Katılma Durumu</i>	<i>Kız</i>		<i>Erkek</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Katılıyor	87	60.4	170	72.6	257	68.0
Katılmıyor	57	39.6	64	27.4	121	32.0
Toplam	144	38.1	234	61.9	378	100.0

Çizelge 12'de örneklem grubuna alınanların toplamda % 68.0'i ders dışında her hangi bir spor faaliyetine katılmakta, %32.0'si ise katılmamaktadır. Cinsiyet açısından incelendiğinde; erkeklerin %72.6'sının, bayanların ise %60.4'ünün ders dışında herhangi bir spor etkinliğine katılmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılanlarla ilgili verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan "*Kişisel Bilgi Formu*" kullanılmıştır. Öğretmenliğe yönelik yeterli algılarına ilişkin veriler ise Çakır, Erkuş ve Kılıç (7) tarafından geliştirilen "*Aday Öğretmenin Kendine İlişkin Yeterlik Algısı Ölçeği*" kullanılmıştır. Tek boyutlu olarak geliştirilen ölçek, 30 maddeden oluşmakta ve 5'li likert tipindedir. Seçenekler 0-4 arasında puanlanmış olup, ölçek "bana hiç uygun değil" (0) seçeneğinden, "bana çok uygun" (4) seçeneğine doğru derecelendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan "0", en yüksek puan ise "120"dir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı. 80 'dir.

Verilerin toplanmasında örneklem grubuna alınan üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürlerinden izin alınmıştır. Ölçeklerin uygulanmasında öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersine katılmaları beklenmiş ve veriler dönemin sonunda toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde; yüzdeler (%), frekans (f) dağılımı, testi, grupların ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı için bağımsız gruplar için ”*t testi*”, Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA testi ve anlamlılıkların hangi gruplar arasından kaynaklandığını tespit etmek için de Post Hoc Testi istatistikî teknikleri kullanılmıştır. Hata payı 0.05 olarak alınmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılanların üniversite, cinsiyet, anne mesleği, baba mesleği, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, okumakta oldukları bölüme isteyerek seçip-seçmeme durumları, okumakta oldukları bölüme ait salon, saha, araç-gereç ve malzeme durumları, okumakta oldukları bölümün öğretim elemanlarının akademik yeterliklerine güven duyma durumları, herhangi bir spor branşında aktif olarak faaliyet gösterme durumları ve okumakta oldukları bölümde öğretim teknolojisi kullanma değişkenlerinin“ Aday Öğretmenin Kendine İlişkin Yeterlik Algısı Ölçeği’nden (AÖKİYAÖ)” alınan puanlara göre istatistikî analizleri tablolar halinde verilmiştir.

Alt Problem 1.

“Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri nedir”?

Çizelge 13. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanlara yönelik analiz sonuçları.

	n	Ort	SS	Min	Max	Ranj
Toplam	378	95.09	15.00	47.00	120.00	73.00

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının, öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması 95.09 ± 15.0 'dir. Araştırmaya katılanların ölçekten aldıkları en düşük puan 47, en yüksek puan ise 120'dir.

Alt Problem 2.

“Beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyete göre mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır”?

Çizelge 14'de araştırmaya katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyete göre *t testi* sonuçları verilmiştir.

Çizelge 14. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyete göre *t testi* sonuçları

<i>Gruplar</i>	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>t</i>
Kız	144	95.2	14.9	376	.159
Erkek	234	94.9	15.0		

$p > 0.05$ anlamsız

Çizelge14'de araştırmaya katılan kız beden eğitimi öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleği yeterlik algısı ölçeğinden aldıkları puan ortalaması 95.2 ± 14.9 , erkeklerin ise puan ortalaması 94.9 ± 15.0 'dır. İki grubun puan ortalamaları arasındaki fark istatistikî olarak anlamlı bulunmamıştır [$t_{(376)} = .159$, $p > 0.05$].

Alt Problem 3.

“Beden eğitimi öğretmen adaylarının anne-baba eğitim durumu ile mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır”?

Çizelge 15 ve 16'da araştırmaya katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların anne eğitim durumlarına göre *Tek Yönlü Varyans Analizi*, ve LSD sonuçları verilmiştir.

Çizelge 15. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların anne eğitim durumlarına göre *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* testi sonuçları.

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>df</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
Gruplar Arası	3011.61	3	1003.87	4.583*
Grup İçi	81912.98	374	219.019	
Toplam	84924.59	377		

$p < 0.05$

Çizelge 16. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeğinden aldıkları toplam puanların anne mesleğine göre Post Hoc Test sonuçları.

<i>Anne Mesleği</i>	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>LSD</i>
1.İlkokul	203	97.00	13.74	1-3,4
2.Ortaokul	67	96.46	12.89	2-3,4
3.Lise	77	90.83	17.51	
4.Üniversite	31	90.19	17.74	
Toplam	378	95.09	15.00	

Çizelge 15'de araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının anne eğitim durumlarına göre Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamaları gruplar açısından Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları anlamlı bulunmuştur [$F(3,374)=4.583$; $p<0.05$].

Çizelge 16'da bu anlamlılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığına yönelik Post Hoc Test yapıldığında; katılanların anne eğitim durumu “ilkokul” ($Ort.=97.00\pm13.74$) ve “ortaokul” ($Ort=96.46\pm12.89$) olanlar; “lise” ($Ort.=90.83\pm17.51$) ve “üniversite” ($Ort=90.19\pm 17.74$) olanlardan Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden anlamlı biçimde daha yüksek puan almışlardır ($p<0.05$).

Çizelge 17ve 18'de araştırmaya katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeğinden alınan puanların baba eğitim durumuna göre *Tek Yönlü Varyans Analizi* (ANOVA) ve Post Hoc Testi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 17. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeğinden aldıkları puanların baba eğitim durumuna göre *Tek Yönlü Varyans Analiz (ANOVA)* testi sonuçları

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>df</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
Gruplar Arası	123.09	3	41.03	.181
Grup İçi	84801.49	374	226,74	
Toplam	84924.59	377		

Çizelge 18. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların baba eğitim durumlarına göre tanımlayıcı istatistikî analizleri ve Post Hoc Testi sonuçları

<i>Baba Eğitim Durumu</i>	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>
1. İlkokul	140	95.43	14.74
2.Ortaokul	81	94.02	14.81
3.Lise	98	95.48	15.36
4.Üniversite	59	95.12	15.63
Toplam	378	95.09	15.01

Çizelge 17 ve 18'de araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının baba eğitim durumlarına göre Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden grupların aldıkları toplam puan ortalamaları arasındaki fark Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Alt Problem 4.

“Beden eğitimi öğretmen adaylarının okumakta oldukları bölümün öğretim elemanlarına güven-güvensizlik duyma durumları ile mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?”

Çizelge 19 ve 20'da araştırmaya katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından güven duyma-duymama durumlarına göre *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* ve Post Hoc Testi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 19. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından güven duyma durumlarına göre *Tek Yönlü Varyans Analiz (ANOVA)* testi sonuçları

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>df</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar Arası	2250.896	4	562.724	2.539*	.040
Grup İçi	82673.698	373	221.645		
Toplam	84924.593	377			

p<0.05

Çizelge 20. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların okumakta oldukları üniversitenin öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından güven-güvensizlik duyma durumlarına göre ve Post Hoc Testi sonuçları.

<i>Güven Duyma Düzeyi</i>	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>LSD</i>
1. Hiç Güvenmiyorum	19	93.84	17.03	3-5
2. Güvenmiyorum	59	92.33	16.63	4-5
3. Biraz Güveniyorum	126	96.31	14.61	
4. Güveniyorum	136	96.86	13.19	
5. Çok Güveniyorum	38	89.57	17.41	

Çizelge 19'da araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının okumakta oldukları üniversitenin öğretim elemanlarına mesleki açıdan güven duyma durumlarına göre Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamaları gruplar açısından Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapıldığında sonuçlar anlamlı bulunmuştur [$F_{(4,373)}=2.539$; p<0.059].

Çizelge 20'de bu anlamlılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığına yönelik Post Hoc Testi yapıldığında; katılanların okumakta oldukları üniversitenin öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından güven duyma durumlarına göre, “çok güveniyorum” (Ort.=89.57±17.41) seçeneğini işaretleyenlerin, “güveniyorum” (Ort.=96.86±13.19) ve “biraz güveniyorum” (Ort.=96.31±14.61) seçeneğini

işaretleyenlere oranla Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden anlamlı biçimde daha düşük puan almışlardır.

Alt Problem 5.

“Beden eğitimi öğretmen adaylarının ders dışında her hangi bir sportif etkinliğe (sporcu, antrenör, monitör v.b) katılıp katılmama durumlarına göre mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır”?

Çizelge 21. Katılanların ders dışında spor faaliyetlerine katılma durumlarına göre Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların *t testi* sonuçları

<i>Gruplar</i>	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>t</i>
Katılıyorum	257	96.2	14.0	376	2.285*
Katılmıyorum	121	92.5	16.6		

*p<0.05

Çizelge 21’de araştırmaya katılanların ders dışında her hangi bir sor etkinliğine “katılanlar” (Ort=96.2+14.0), spor etkinliğine “katılmayanlardan” (Ort= 92.5+16.6) daha yüksek puan almışlardır. İki grubun ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur [t(376)=2.285, p<0.05].

Alt Problem 6.

“Beden eğitimi öğretmen adaylarının okumakta oldukları bölümdeki araç-gereç ve öğretim teknolojisi yeterlik durumları ile mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?”

Çizelge 22 ve 23'de araştırmaya katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeğinden alınan puanların okumakta oldukları bölüme ait saha, salon, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojisini yeterli bulma durumuna göre *Tek Yönlü Varyans Analizi* (ANOVA) istatistikî sonuçları verilmiştir.

Çizelge 22. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeğinden aldıkları puanların okumakta oldukları bölüme ait saha, salon, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojisi durumlarına göre *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* testi sonuçları.

	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>df</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Gruplar Arası	312.077	4	78.019	.344	.848
Grup İçi	84612.516	373	226.843		
Toplam	84924.593	377			

$p > 0.05$

Çizelge 23. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeğinden aldıkları toplam puanların okumakta oldukları bölüme ait saha, salon, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojisi durumlarına göre tanımlayıcı istatistikî analizleri ve Post Hoc Testi sonuçları

<i>Araç-Gereç Durumu</i>	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>
1.Tamamen Yetersiz	23	92.00	15.54
2.Yetersiz	46	94.26	13.37
3.Biraz yeterli	90	95.04	14.81
4.Yeterli	156	95.64	15.86
5.Tamamen yeterli	63	95.52	14.29

Çizelge 22'de araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının okumakta oldukları bölüme ait saha, salon, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojisi durumlarına göre Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamaları gruplar açısından Varyans Analizi (ANOVA) yapıldığında sonuçlar anlamlı bulunmamıştır.

Alt Problem 7.

“Beden eğitimi öğretmen adaylarının bölüme isteyerek gelip-gelmeme durumları ile mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?”

Çizelge 24'de araştırmaya katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların okumakta oldukları bölüme isteyerek gelip-gelmeme durumlarının *t testi* analiz sonuçları verilmiştir.

Çizelge24. Katılanların Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanların okumakta oldukları bölüme isteyerek gelip-gelmeme durumlarının *t testi* sonuçları

<i>Gruplar</i>	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>t</i>
İsteyerek gelenler	350	95.7	14.5	376	2.84*
İstemeyerek gelenler	28	87.4	19.4		

p<0.05

Çizelge 24'de araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarından, okumakta oldukları bölüme “isteyerek” gelenlerin, öğretmenlik mesleği yeterlik algısı ölçeğinden aldıkları puan ortalaması (Ort.=95.7±14.5), “istemeyerek” gelenlerin puan ortalamalarından (Ort.=87.4±19.4) daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın da anlamlı olduğu bulunmuştur [$t_{(376)}= 2.84, p<0.05$].

5. TARTIŞMA

Beden eğitimi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterlik algılarını belirlemek amacı ile yapılan araştırmanın bu bölümünde, beden eğitimi öğretmen adaylarına uygulanan “Mesleki Yeterlik Algısı” ölçeğinden elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

Araştırmaya 144 bayan (%38.1), 234 erkek (%61.9) olmak üzere toplam 378 beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okumakta olan 4. sınıf öğretmen adayı katılmıştır.

Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 120 olduğu dikkate alındığında araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının Mesleğe İlişkin Yeterlik Algısı ölçeğinden Ort= 95.09±15.0 puan almış olmaları meslekte kendilerini yeterli algılıyorlar şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç Çakır ve ark. (7) tarafından eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmada elde edilen sonuçlarla (Ort=94.28) benzerlik göstermektedir. Üstüner ve ark. (2009) tarafından öğretmenlik mesleğine yönelik öğretmen adaylarının tutumlarının ölçüldüğü 12 ayrı öğretmenlik programında okuyan öğretmen adayı üzerinde yaptığı çalışmada beden eğitimi öğretmen adayları kullanılan ölçekten en yüksek puanı almışlardır (66). Yine Güven (70) tarafından 318 tezsiz yüksek lisans programına başlayan öğretmen adayı öğrenci üzerinde yapılan başka bir araştırmada da öğretmen adaylarının; öğretimi planlama, öğrenme-öğretme yeterliği sürecini belirleme, gelişim ve rehberlik alanlarında kendilerini yeterli algıladıkları bulunmuştur. “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Algılarına Göre İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yeterlikleri” başlıklı başka bir çalışmanın bulgularına göre; okul müdürleri, sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olan öğretmenleri “alan bilgisi” boyutunda yani; dersin hedeflerini açıklayabilme, konu alanına hakim olabilme, kendi alanının ilgili gördüğü diğer alanlardan farklı ve benzer olan yanlarına-inceliklerine açıklık getirebilme, dersle ilgili konuları farklı yaklaşımların ışığında inceleyebilme; “öğretim yöntemleri” boyutunda diğer bir ifade ile, derslerle ilgili konuları açık ve anlaşılır biçimde sunabilme, dersleri planlı olarak işleyebilme, ders işleme biçiminin planlanmasında öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alabilme, değişik öğretim yöntem ve teknikleri kullanabilme ve “ölçme değerlendirme” boyutunda da; öğrenci başarısını değerlendirmede uygun

ölçütler kullanabilme, sınav sonuçlarını objektif olarak değerlendirebilme, ölçme ve değerlendirme öğretimi geliştirici araç olarak kullanabilme gibi konularda “oldukça yeterli” bulunmuştur. Bu anlamda bir öğretilerde bulunması gereken en önemli yeterlilerden birisi olarak bilinen alan bilgisi yeterliği konusunda da öğretmenler “oldukça yeterli” bulunmuştur. Fakat bu araştırmada değerlendirme kişinin kendisi tarafından değil de okul müdürleri tarafından yapılmıştır. Ancak; Milli Eğitim Bakanlığı'nın “Öğretmen Profili” araştırması başlıklı çalışmasında Türk öğretmenin birçok yönden yetersiz ve standartların altında olduğu ortaya konulmuştur (71). Yapılan benzer araştırma sonuçları incelendiğinde; bizim araştırma sonuçlarımızla genelde benzerlik gösterdiği yani, öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algılarının ölçekten alınabilecek en yüksek puan dikkate alındığında yüksek olduğu biçiminde yorumlanabilir. Ancak, öğretmenliğe yeni başlayacak olan adayların bilgi ve becerilerinin taze olması, mesleğe karşı istekli davrandıkları gibi durumlar, mesleki yeterlik algılarının yüksek çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, MEB'in “Öğretmen Profili” başlıklı çalışmasında elde edilen sonuçlar göz önüne alındığında; öğretmen adaylarının araştırmamızda ve ya benzer araştırmalarda objektif yanıtlar vermedikleri veya yeterlik söz konusu olduğunda kişinin kendinden yana cevaplar verebileceği de dikkate alınmalıdır.

Yeterlik algısı; başarıyla gerçekleştirilmiş performanslar, dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve kişinin psikolojik ve fizyolojik durumu gibi farklı kaynaklardan beslenmektedir (72). Ayrıca; çalışma yaşamında zorlanmadan korunma ve kurtulmanın en etkili önleme yolu, insanın kişilik yapısı, yetenek ve becerilerinin yaptığı işle uyumlu olmasıdır. Bu da doğru bir meslek seçimiyle gerçekleşir (73). Yanlış bir meslek seçimi stresin nedenleri arasında görülmektedir. Stres altında bulunan birey ise yaptığı işte başarılı olmamakta ve ya mesleği bırakmak zorunda kalmaktadır (74).

Cinsiyet değişkeni açısından mesleki yeterlik algısı incelendiğinde (Çizelge 14); beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyete göre mesleğe ilişkin yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t_{(376)}=.159, p>0.05$]. Bu sonuç; cinsiyet değişkeninin kişinin kendisini mesleki olarak yeterli algılamasında önemli bir değişken olmadığı biçiminde açıklanabilir. Ancak, Çakır ve ark, (7) “Öğretmenlik Meslek Bilgisi Programının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı

çalışmalarında; kız öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre kendilerini öğretmenlik mesleği için daha yeterli buldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bandura (1977) öz yeterlik teorisine göre kadın ve erkekler arasında kendilerini ne kadar yeterli hissettikleri konusunda bir farklılık bulunmaması gerekmektedir (13). Üstüner ve arkadaşlarının (2009) yaptığı çalışmada da öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarda kızların erkeklere oranla kullanılan ölçekten anlamlı biçimde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (66). Mirzeoğlu ve ark. 165 öğretmen adayı üzerinde öğretmenlik yeterliğine ilişkin çalışmalarında kız ve erkek öğretmen adayları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (11). Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2002) yaptıkları araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin yeterlikleri onların deneyimlerine, cinsiyetlerine, ırklarına ve okul türüne göre farklılaşmaktadır. İlkokul öğretmenleri kendilerini bu meslekte branş öğretmenlerine kıyasla daha yeterli görmektedirler. Ayrıca öğretmenlerin yeterlik oranlarında cinsiyete göre fark bulunmamıştır (67).

Yine, “Öğretmen Yeterliklerinin Geliştirilmesi ve Bir Araştırma Örneği” başlıklı 12 farklı ilköğretim okulunda çalışan 409 öğretmen üzerinde yapılan başka bir araştırma sonucu; bayan öğretmenlerin kendilerini erkek öğretmenlere oranla daha yeterli algıladıkları biçimindedir (75). Bu araştırmanın sonuçları bizim araştırma sonuçlarımızı desteklememektedir. Bunun nedeni; araştırmamızın yalnızca beden eğitimi öğretmen adayları üzerinde yapılmış olması, diğer araştırmaların ise farklı branş öğretmenleri arasında yapılarak genel bir ortalamayı oluşturmasından kaynaklanıyor olabilir. Bizim araştırmamızda cinsiyet açısından bir farklılığın bulunmaması, araştırmamıza katılan öğretmen adaylarının %92.6’sının (Çizelge 9) okudukları bölüme isteyerek gelmiş olmalarının da yine bu sonucu etkilediği biçiminde yorumlanabilir.

Mesleki yeterlik algısı ile anne ve baba eğitim durumlarına göre sonuçlar analiz edildiğinde; katılanların anne eğitim düzeyi “ilkokul” ve “ortaokul” olanlar; eğitim düzeyi “lise” ve “üniversite” olanlardan Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden anlamlı biçimde daha yüksek puan almışlardır (Çizelge 15). Buna karşılık baba eğitim düzeyi açısından ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Çizelge 17). Araştırmaya katılanların annelerinin eğitim düzeyleri düşük olanların öğretmenliğe

ilişkin yeterlik algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Çakır ve ark, (7) tarafından yapılan araştırma sonuçları bizim araştırma sonuçlarımızı destekler biçimde; öğretmen adaylarının baba ve anne eğitim durumları ile öğretmenliğe ilişkin yeterlik algıları arasında herhangi bir fark bulunmamıştır. Aynı zamanda yanlış anne ve baba tutumları çocuğun ruhsal gelişimine zarar verir ve onun başarısını olumsuz etkiler (76). Ailenin verdiği duygusal destek bireyleri yaşamın getirdiği streslerin etkisinden koruyabilmektedir. Bunun için önemli olan, kişinin sevildiğine ve ailesi tarafından kabul edildiğine olan inancıdır (77). Gençler için baba genelde otorite simgesi, anne ise sevgi, hoşgörü, anlayış ve sığınılacak bir liman olarak görülür. Gençle etkili iletişim kurma, onlarda duygusal kazanımlar kazandırma yönünde annelerin rolü daha büyüktür (78).

Yapılan bu araştırma sonuçları dikkate alındığında; öğretmenlik mesleğinin sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan alt ve orta sosyo-ekonomik ve kültürel kesimin daha fazla ilgi gösterdiği bir meslek alanı olduğu düşünüldüğünde (37) bu sonucun literatürle benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Üstüner ve ark. (2009) tarafından 593 öğretmen adayı üzerinde yapılan çalışmada öğretmen adaylarının %7.6'sının alt sosyo ekonomik sınıftan, %87.4'ünün orta sosyo ekonomik sınıftan ve %5.0'nın da üst sosyo ekonomik düzeyden geldikleri bulunmuştur (66).

Diğer taraftan, araştırmaya katılanların annelerinin % 36.5'inin ev hanımı olmaları (Çizelge 7) çocuklarıyla daha fazla ilgilendikleri, çocukların kendilerini babalarından daha çok annelerine yakın hissettikleri ve annelerinin telkinlerinden etkilendikleri dikkate alındığında, öğretmen adaylarını mesleğe hazırlamada etkin oldukları biçiminde açıklanabilir. Bu sonuca bir başka açıdan bakıldığında da babaların % 30,4'ünün serbest meslek sahibi olmaları (Çizelge 8) sosyo ekonomik düzeyin düşük olması çocuğun bir meslek edinmesinde ve ekonomik özgürlüğünü kazanmasında itici bir güç olduğu biçiminde de yorumlanabilir.

Araştırmaya katılanların % 36.0'ı öğretim elemanlarının mesleki yeterliklerine "güvendiğini", %33.3'ü de "biraz güvendiğini" yüksek oranda ifade etmişlerdir (Çizelge 10). Buna karşın, katılanların okudukları üniversitenin öğretim elemanlarına mesleki yeterlik açısından "çok güveniyorum" seçeneğini işaretleyenlerin, "güveniyorum" ve "biraz güveniyorum" seçeneğini işaretleyenlere oranla (Çizelge 20)

Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden istatistikî olarak anlamlı biçimde daha düşük puan almışlardır [$F_{(4,373)}=2.539$; $p<0.05$]. Başka bir ifadeyle, öğretim elamanlarının mesleki yeterliklerine güvenenler ölçekten anlamlı biçimde düşük puan almışlardır. Bu sonuç ilk bakışta bir çelişki biçiminde algılanabilir. Yapılan başka bir çalışmada ise öğretim elamanları kendilerini “oldukça yeterli” görürken, öğrenciler öğretim elamanlarını “kısmen yeterli” görmüşlerdir (79). Bu sonuç bizim çalışma sonuçlarını destekler nitelikte değildir.

Calep (2002) yaptığı araştırma sonucunda öğretim elemanlarının meslekte kendilerini oldukça yeterli buldukları ancak öğretmen adaylarının kendilerini öğretim elemanlarından daha fazla yeterli buldukları bulunmuştur (68).

Eğitimde kendini yeterli görmeyen bir öğretmenin öğrenme-öğretme sürecinde başarılı olması, aynı şekilde öğretim elamanına güven duymayan bir öğrencinin de kendini yeterli algılaması beklenemez (80). Genel eğitimden ayrı görülmeyen beden eğitimi öğretmenlerinden de beklenen yeterliklere sahip olması gerektiği düşünülebilir. Bu yeterliklere sahip olmayan veya kendini mesleki açıdan yetersiz algılayan bir beden eğitimi öğretmeni kendinden beklenen görevi yerine getirmede zorluk yaşayacağı gibi, mesleki tükenmişlik sürecine daha kolay girebilecek ve eğitim sürecine zarar vermeye başlayacaktır (81). Yüksek yeterlik duygusuna sahip öğretmenlerin öğrencilerin başarılı olması için yardım ederek ve öğrencilerin becerilerini överek öğrencileri daha fazla desteklediklerini, düşük akademik yeterlik duygusuna sahip öğretmenlerin ise; öğrencileri hatalarından dolayı tenkit etme ve yapılan bir eğitimsel faaliyette çabuk sonuçlar alamazlarsa öğrencilerden vazgeçme davranışını gerçekleştirdikleri bulunmuştur (38). Araştırma sonuçları ve literatür bilgisi dikkate alındığında; öğretmenlerin yeterlik duygusunun öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin başarılı olması ve öğrencilerin öğrenmeye motive edilmesi açısından önemli olduğu görülmektedir. Bireyleri yetiştirme görevi bulunan öğretmenin de yeterli eğitim- öğretim anlayışına, bilgisine ve tutumuna sahip olması beklenir.

Araştırmaya katılanların öğretim elemanlarına çok güvenenlerin ölçekten düşük puan almış olması, ölçeğe verilen yanıtların yanlılığından kaynaklandığı, öğretmen adaylarının kendi öğretmenleri hakkında doğru bilgi vermekten çekindikleri biçiminde açıklanabilir.

Araştırmaya katılanların % 68.0'i ders dışında her hangi bir spor faaliyetine “katıldıklarını”, %32.0'si ise “katılmadıklarını” belirtmişlerdir (Çizelge12). Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden ders dışında her hangi bir spor etkinliğine “katılanlar”, “katılmayanlardan” (Ort= 92.5+16.6) istatistiki olarak daha yüksek puan almışlardır [t(376)=2.285, p<0.05] (Çizelge 21). Pehlivan (82) tarafından beden eğitimi öğretmenleri üzerinde yaptığı araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin %60.9'u ders dışında antrenör, sporcu, yönetici ve hakem olarak spora katıldıkları bulunmuştur. Fiziksel olarak kendini olumlu biçimde tanımlayan, fiziksel benlik algısı yüksek bireylerin kendilerine olan güven duyguları artmakta ve yaptıkları işte daha başarılı olmaktadır (83). Yapılan araştırmalar sonucunda, düzenli fiziksel aktivite içinde bulunan öğretmen adaylarının, fiziksel olarak kendilerini daha iyi algıladıkları ve bu sonucun meslekteki başarılarını etkilediği biçimindedir (84). Ders dışı spor etkinliklerinde bulunma, öğretmen adayının kendi mesleğine verdiği önemin bir göstergesi olarak da açıklanabilir. Diğer taraftan ders dışında spor etkinliklerine katılan öğretmen adaylarının ölçekten daha yüksek puan almış olmaları; bu etkinliklere katılım yoluyla bilgi be becerilerini geliştirdikleri ve kendilerine olan öz güvenin artışından kaynaklandığı biçiminde yorumlanabilir.

Çizelge 22'de araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının okumakta oldukları bölüme ait saha; tesis, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojileri durumlarına göre Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamaları gruplar açısından anlamlı bulunmamıştır (p>0.05). Başka bir ifadeyle bir eğitim kurumundaki saha- tesis, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojilerinin yeterli düzeyde bulunup bulunmaması, Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden alınan puanlar üzerinde etkili olmamıştır. Bu konuyla ilgili literatür incelendiğinde genelde öğretmen yetiştiren kurumların saha, tesis, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojilerine yönelik alt yapılarının zenginliğinin öğretim kalitesini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir (84). Bizim yaptığımız bu araştırmada da öğretmen adaylarının okudukları bölüme ilişkin saha- tesis, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojilerini “yeterli” bulanların “yetersiz” bulanlardan daha yüksek puan almaları beklenirdi. Sonucun beklentilere uygun çıkmaması; araştırma kapsamına alınan üniversitelerin saha- tesis, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojileri açısından % 41.3'ü “yeterli”, %16.7'si “tamamen yeterli” ve %23.8'i de “biraz yeterli”

(Çizelge 11) bulduklarından dolayı ortalamalar arasındaki farkın anlamlı çıkmadığı yani beden eğitimi öğretmeni yetiştiren öğretim kurumlarında ihtiyacı karşılayacak kadar saha, tesis, araç-gereç, malzeme ve öğretim teknolojisi bulunduğu biçimde açıklanabilir.

Araştırmaya katılanların %92.6'sı okudukları bölüme “isteyerek” gelmişlerdir (Tablo 5). Bu bulguya bağlı olarak okudukları bölüme “isteyerek” gelenler, “istemeyerek” gelenlerden Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Algısı Ölçeği'nden istatistiki olarak anlamlı biçimde daha yüksek puan almışlardır [$t_{(376)} = 2.84, p < 0.05$]. Meslek seçiminde ve yönlendirmede bireyin yetenek, ilgi ve isteği önemli rol oynamaktadır. Bireyin ilgi duyduğu ve kendini yetenekli gördüğü bir alanda çalışması yaptığı işte de başarısını arttırmaktadır (85). Öğretmenlik mesleği ilgi duyularak ve severek yapılabilecek mesleklerin başında gelmektedir (37). Dolayısıyla yapılan bu çalışma sonucu da bu bilgiyi doğrular nitelikte olduğu söylenebilir. Diğer yandan bu bulgu ışığında; beden eğitimi öğretmenliği bölümünü seçen adayların zorlu sınavlardan geçerek geliyor olmaları da okudukları bölümü isteyerek seçtikleri biçimde açıklanabilir.

6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Sonuç olarak; beden eğitimi öğretmen adayları kabul edilebilir bir düzeyde kendilerini mesleki anlamda yeterli algılamaktadırlar. Ayrıca; meslek seçiminde bireyin ilgi ve istek duyduğu alana yönelmesi ve ders dışı etkinliklere katılmasının da kendini mesleki anlamda yeterli algılamasında doğrudan etkilidir. Beden eğitimi öğretmenliğini alt ve orta sosyo ekonomik kültürel kesim çocukları daha fazla tercih etmektedirler. Mesleki yeterlik algıları açısından diğer branş öğretmenlerine karşın cinsiyet değişkeni, beden eğitimi öğretmen adayları açısından önemli rol oynamamaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında şunlar önerilebilir;

1. Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarına güvenmedikleri halde kendilerini yeterli algılamalarından ve bu sonucunda bir güvensizlik ortamından kaynaklandığı biçimindeki yoruma bağlı olarak; beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurumlarda öğrenci-öğretim elamanı arasında karşılıklı güvene ve hoşgörüyeye dayalı bir okul atmosferinin yaratılması için daha fazla çaba harcanması.
2. Ders dışı spor faaliyetlerine katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleki yeterlik algılarının yüksek çıkmasından dolayı; öğretmen adaylarının ders dışı spor etkinliklerine katılımını özendirme ve ortam hazırlamak.

Araştırma Önerisi: Beden eğitimi öğretmenliği mesleğine özgü yeterlik algısı ölçeğinin geliştirilmesi ve farklı değişkenlere bağlı olarak uygulanması.

7. KAYNAKLAR

1. **Seferoğlu SS.** Öğretmen Yeterlikleri ve Mesleki Gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi* (Electronic Journal), **2004**; (58). Erişim: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/seferoglu.htm>.
2. **Büyükkaragöz SS, Mustafa CM, Yılmaz H, Pilten Ö.** *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Konya: Mikro Basım Yayım Dağıtım, **1998**.
3. **Güçlü N.** “Sınıfta Etkili Öğretmen-Öğrenci İletişiminin Kurulması”. G.Ü.Eğiti Fakültesi Dergisi,**1998**;**2 (18): 61-64**.
4. **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).** For A Commitment Toward The Delivery Of Quality Physical Education To School Children/Youth, Worldwide. **2001**.
5. **Şahin AE.** Öğretmen Yeterliklerinin Belirlenmesi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*. (Electronic Journal), **2004**; Erişim: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/sahin.htm>.
6. **Bandura, A.** Social Foundation of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, **1986**.
7. **Çakır Ö, Erkuş A, Kılıç F.** Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1999-2000 Yılı Öğretmenlik Meslek Bilgisi Programının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi, **2004**.
8. **DPT.** Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. 9.Kalkınma Planı (2007-2013), **2008**.
9. **Yılmaz H.** *Öğretmenim, Lütfen Bu Kitabı Okur musun*. Çizgi Kitabevi, Konya: **2002**.
10. **Senemoğlu N.** Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterlikleri. (Electronic Journal)Erişim:http://yunus.hacettepe.edu.tr/~n.senem/makaleler/ogretmen_yeterli.htm, **2007**.
11. **Mirzeoğlu D, Aktağ I, Boşnak M.**” Beden Eğitimi Öğretmeni, Öğretmen Adayı ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Mesleki Yeterlik Duygusunun Karşılaştırılması”. Spor Bilimleri Dergisi. **2007**; 18 (3).
12. **Bandura, A.** Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*. **1989**; 44, 1175-1184.
13. **Bandura, A.** Social Learning Theory. Prentice-Hall, Inc, Englewood: New Jersey, **1977**.
14. **Wood, R. E. Bandura A.** Social cognitive theory of organizational menegement. *Academy of Management Review*, **1989**; 14, 361-384.
15. **Lazarus R. S., Launier R.** Stres-related tranactions between person and environment. In L. A. Pervin ve Levis (Eds). *Perspectives in İnteractional Psychology*New York: Plenum, **1978**; 287-327.
16. **Pajares F.** Current direction in self-efficacy research. In M. Maehr and P. R. Pintrich (Eds.), *Advances in motivation and achievement* Greenwich, CT: JAI Pres. **1997**; .1-49.
17. **Sönmez V.** *Öğretmen El Kitabı*. Program Geliştirme. Ankara: Anı Yayıncılık, **2004**.
18. **Başar H.** *Öğretmenlerin Değerlendirilmesi*. Ankara: Şafak Matbaacılık, **1995**.
19. **Oğuzkan AF.** *Öğretmenliğin Üç Yönü*. Ankara: Kadioğlu Matbaası, **1988**.

20. **Tatlıdil E.** *Toplum Eğitim ve Öğretmen*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, **1993**.
21. **Özdemir S, Yalın İH.** *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, **1999**.
22. **Başaran İE.** *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası, **1980**.
23. **Aktepe V.** Öğretmenlerin Öğrencileri Tanıma Yeterliği. *Bilim ve Aklın Aydınlığı Dergisi*, **2004;5 (58)**.
24. **Variş F.** *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*. Ankara: Ankara üniversitesi Basım Evi. **1988**.
25. **Vural B.** *Öğrenci Merkezli Eğitim: Çoklu Zekâ*. İstanbul: Bilge Matbaacılık, **2004**.
26. **Anonim.** Milli Eğitim Temel Kanunu. Resmi Gazete. Yayımlı Tarihi: **24.06.1973**.
27. **Özçelik DA.** *Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları, **1987**.
28. **Tekin, H.** *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Yargı Yayınları, Ankara: **1996**.
29. **Ornstein AC, Thomas JL.** *Strategies for Effective Teaching*. 4. th Ed., New York: The McGraw-Hill Companies Inc. **2004**.
30. **Kan A.** *Ödev ve Projeler: Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık, **2006**.
31. **Andrade HG.** Understanding rubrics. *Educational Leadership*, **1997**; 54(4), 14-17.
32. **Aschbacher P.** *Portfolio Assessment: A Handbook for Educators*. Menlo Park, CA: Addison- Wesley Publishing Co. **1995**.
33. **Doğan BA.** Fen Öğretiminde Değerlendirme Etkinlikleri Üzerine Öğretmen Görüşleri. Yayımlanmamış *Yüksek Lisans Tezi*., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van: **2005**.
34. **Bahar M., Nartgün Z., Durmuş S. ve Bıçak B.** *Geleneksel-Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık, **2006**.
35. **Bayrakçı Ö.** İlköğretim sosyal bilgiler dersindeki araştırma ödevlerinin (etkinlik, performans ve proje) öğrencilerin sosyalleşmelerine katkısı. Yayımlanmamış *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya: **2007**.
36. **Anonim, T. C.** Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, *Beden Eğitimi Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Klavuzu ve Programı*. Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara: **2007**.
37. **Özdemir S, Yalın Hİ.** *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Evi, **2003**.
38. **Küçükahmet L.** *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, **2001**.
39. **Biröl C, Ergin A.** *Eğitimde İletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık, **2000**.
40. **Smith T, Cestaro N.** *Student-Centered Physical Education*. Champaign: Human Kinetics. **1998**.
41. **Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (ÖYGM).** Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri. (Electronic Journal) Erişim: <http://oyegm.meb.gov.tr/yet/index.htm>, **2006**.
42. **Demirhan G.** *Spor Eğitiminin Temelleri*. Ankara: Bağırhan Yayınevi, **2006**.

43. Demirel Ö. *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Gelistirme*. Ankara: USEM Yayınları, 1997.
44. Erden M. *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayınları, 1993.
45. Gay G. Politics of Multicultural Teacher Education. *Journal of Teacher Education*, 2005; 56 (3), 221-228.
46. Moll LC, Arnot-Hopffer E. Sociocultural Competence in Teacher Education. *Journal of Teacher Education*, 2005; 56 (3), 242-247.
47. Şeker H, Deniz S, Görgeç İ. Öğretmen Yeterlikleri Ölçeği. *Milli Eğitim Dergisi* (Electronic Journal), 2004; 164.
48. Anonim. Milli Eğitim Bakanlığı MEB. www.meb.gov.tr, 2008.
49. Senemoğlu N. Öğrenci görüşlerine göre öğretmen yeterlikleri. (Electronic Journal) Erişim: http://yunus.hacettepe.edu.tr/~n.senem/makaleler/ogretmen_yeterli.htm, 2007.
50. Demirhan G, Açıkkada C, Altay F. Student perceptions of physical education teacher qualities. *Journal of the international council for health, Physical education recreation sport and dance.*, xxxvii, 3 16-18; 2001.
51. Laminack L.L & Long B M. What Makes a Teacher Effective: Inside From Preservice Teachers. *Clearing House* 59, 268; 1985.
52. Açıkgöz KÜ. *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 1996.
53. Romiszowski A J. *Desining Instructional System: Decision Making in Course Planning and Curriculum Desingning*. London: Kagan Page; 1981.
54. Woolfolk AE. *Educational Psychology*. New Jersey: Prentice-Hall Inc., 1990.
55. Ausubel DP, Robinson FG. *Scool learning: An İntroduction to Educational Psychology*. New York: Holt, Rinehart and Winston Inc; 1969.
56. Perrot E. *Effective Teaching. A Practical Guide to İmprove Your Teaching*. USA: Longman. 1982.
57. Rosenshine B, Furst N. The Use of direct observation to study teaching. *Second handbook of research on teaching* Chicago: Rand McNally and Comp, 1973.
58. Ryan EB. Identifying and Remediating Failures in Reading Comprehension: Toward on Instructional Approach for Poor Comprehenders. *Advances in Reading Research*. New York: Academic Pres, 1980.
59. Hamachek DE. *Behavior Dynamics in Teaching, Learning and Growth*. Boston: Allyn and Bacon Inc., 1975.
60. Rogers C. *Freedom to Learn*. USA: Charles E. Merrill Publishing Company, 1979.
61. Küçükahmet L. *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları, 1983.
62. Smith JM, Lusterman DD. *The Teacher as Learning Facilitator: Psychology and the Educational Process*. Belmont: Wardsworth Publishing Company, 1979.
63. Cüceloğlu D. *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi kitapevi, 1993.

64. **Davies I K.** *Instructional Technique*. New York: Mc Graw-Hill, **1981**.
65. **Anderson L.** *Increasing Teacher Effectiveness*. Paris, UNESCO, **1991**.
66. **Üstüner M. Demirtaş H. Cömert M.** The attitudes of prospective teacher towards the profession of teaching (The case of Inonu univercity, Faculty of Education). *Education and Science*. **2009**; 34 (151),140-155.
67. **Tschannen- Moran M. Woolfolk- Hoy A.** The Influence of Resources and Support on Teachers' Efficacy Beliefs, Paper presented at the annuel meeting of the American Educational Research Association, New Orleans. **2002**.
68. **Calep C.** Correlation of Factors: The Prospective Teacher Sense of Efficacy Beliefs And Attutides About Studesnt Control. *Notional Forum*. **2002**.
69. **Anonim.** Radikalonline. Erişim:<http://www.radikal.com.tr/1998/10/12/turkiye/ide.html>. 1998, Erişim Tarihi: **22.05.2008**.
70. **Güven S.** Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programının Öğretmen Adaylarına Kazandırdığı Yeterlikler Yönünden Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi *Eğitim Fakültesi ve Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu*. Bakü: 12-14 Mayıs **2007**. Erişim: http://www.egitim.hacettepe.edu.tr/sempozyum_ozet/oturum31.pdf
71. **Anonim.** Yüksek Öğretim Kurumu YÖK Erişim: www.yok.gov.tr, **2008**.
72. **Bandura A.** *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: W. H. Freeman and Company; **1997**.
73. **Köknel, Ö** *Zorlanan İnsan*. Altın Kitaplar, İstanbul, s. 402;**1987**.
74. **Baltaş, A., Baltaş, Z.** *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. Remzi Kitabevi, İstanbul; **1993**.
75. **Sünbül M. A. ve Arslan C.** “Öğretmen Yeterlik ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bir Araştırma Örneği; Erişim: <http://tef.selcuk.edu.tr/salan/sunbul/f/f17.pdf> ;**2008**.
76. **Yavuzer, H.** “*Yaygın Anne-Baba Tutumları*”, (Ana-Baba Okulu), Remzi Kitabevi, İstanbul, 107-122; **1993**.
77. **Baltaş, A.** “*Eğitim başarısını Yükseltmede Sağlıklı ve Mutlu İnsanlar Yetiştirmede Ailenin Rolü*”, (Ana-Baba Okulu), Remzi Kitabevi, İstanbul. **1993**;149-186.
78. **Köknel, Ö** “Ergenlik Dönemi”. Remzi Kitabevi, İstanbul. **1993**; 83-94.
79. **Dağlı A.** İlköğretim Okulu Müdürlerinin Algılarına Göre İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, **1999**; **23 (113):38-41**.
80. **Gordon T.** *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. Çev: Aksay E.Özkan Özkan B İstanbul: Eren Ofset, **1993**.
81. **Şahin Ş.** “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Yaşam Düzeyleri” Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Türkiye, **2008**.
82. **Pehlivan Z Selçuk T.** “Ders Dışı Spor Etkinliklerine Yönelik Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin İncelenmesi” *Çağdaş Eğitim Dergisi*, **2007**, 32 (374); 22-29.
83. **Welk G. ve Eklund B.** Validation of the children and youth physical self perceptions profile for young children. *Psychology of Sport&Exercise*. **2005**; 51-65.

84. Pehlivan Z. “Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Fiziksel Olarak Kendilerini tanımlama ve Öğretmenliğe İlişkin Tutumları”. The International Symposium On Training Teacher Of Physical Education And Sports In Bologna Process. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 11-12 Mayıs, **2007**.

85. Kılıççı Y. *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Tipo Matbaacılık, **1989**.

EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili öğretmen adayı;

Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı kapsamında yürütülen bu araştırmada; aşağıda, aldığımız eğitime dayalı olarak kendinizi öğretmenlik mesleğinde ne derece yeterli gördünüze ilişkin bazı ifadeler bulunmaktadır. Her bir ifadeyi özenle okuduktan sonra, bu yeterlikleri ne derece yerine getirebileceğinizi düşünüp, size uygunluk derecesine göre değerlendirerek, uygun kutucuğa (X) işareti koyunuz. Yanıtlarınızın, sizin gerçek düşüncelerinizi içtenlikle yansıtması, bilimsel bir çalışmaya güvenilir veriler sağlaması bakımından çok büyük önem taşımaktadır. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Örnek: *Bana hiç uygun değil* $\xrightarrow{\hspace{1.5cm}}$ *Bana çok uygun*

0   1   2   3   4

Yrd. Doç. Dr. Zekai PEHLİVAN

Pınar ÖKSÜZOĞLU

Danışman

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Üniversite : .....

2. Cinsiyet : 1( ) Bayan 2( ) Erkek

3. Anne Mesleği : 1( ) Öğretmen 2( ) İşçi 3( ) Memur 4( ) Serbest 5( )
Ev Hanımı 6( ) Diğer

4. Baba Mesleği : 1( ) Öğretmen 2( ) İşçi 3( ) Memur 4( ) Serbest 5( )
İşsiz 6( ) Diğer

5. Annenizin eğitim durumu: 1( ) İlkokul 2( ) Ortaokul 3( ) Lise 4( )
Üniversite

6. Babanızın eğitim durumu: 1( ) İlkokul 2( ) Ortaokul 3( ) Lise 4( )
Üniversite

7.Okumakta olduğum bölüme; 1( ) İsteyerek geldim 2( ) İstemeyerek geldim

8. Okumakta olduğum bölüme ait salon, saha, araç- gereç ve malzeme durumu;

1( )Tamamen yetersiz 2( )Yetersiz 3( )Biraz yeterli 4( )Yeterli 5( )Tamamen
yeterli

**9. Okumakta olduğum bölümün öğretim elemanlarının akademik yeterliklerine
genel olarak;**

1( )Hiç güvenmiyorum 2( )Güvenmiyorum 3( )Biraz güveniyorum

4( )Güveniyorum 5( )Çok güveniyorum

**10. Dersinizin dışında her hangi bir spor dalında (antrenör, hakem, sporcu vb.)
aktif olarak faaliyet gösteriyor musunuz? ( )Evet ( )Hayır**

**11. Bölümünüzde öğretim teknolojisi araçları (tepegöz, projeksiyon, Tv, video, vb.) ne
oranda kullanılıyor?**

1( )Hiç kullanılmıyor 2( )Ara sıra kullanılıyor 3( ) Çok kullanılıyor

EK 2. Mesleki Yeterlik Ölçeği

MESLEKİ YETERLİK ÖLÇEĞİ

Bana hiç uygun değil $\longrightarrow$ Bana çok uygun

Yeterlikler					
	0	1	2	3	4
1. Alanımla ilgili olarak günlük ders planı hazırlayabilirim.					
2. Öğrencileri güdüleyebilmek için neler yapılması gerektiğini biliyorum.					
3. Dersi öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olarak hazırlamada zorlanmam.					
4. Dersi ilginç kılmak için neler yapılması gerektiğini belirleyebilirim.					
5. Hedef davranışları belirleyebilmede güçlük çekmem.					
6. Öğrenmeyi kolaylaştırabilecek yöntem ve teknikleri kullanabilirim					
7. Dersin içeriğini gerçek yaşamla ilişkilendirerek sunabilirim.					
8. İçeriği somuttan soyuta, kolaydan zora doğru sunmada zorlanmam.					
9. Sınıf içi etkinlikleri öğrenciler arasında kargaşaya yol açmadan düzenleyebilirim.					
10. Etkili bir sınıf yönetimi için gerekli ilkeleri sınıf ortamında uygulayabilirim.					
11. Sınıftaki tüm öğrencilerin derse katılımını sağlamak için gereken her şeyi yapabilirim.					
12. Öğrenci işbirliğini ve iletişimini geliştirmek için sınıf içi düzenlemeler yapabilirim.					
13. Zamanı, dersin tüm aşamalarını gerçekleştirecek biçimde kullanabilirim.					
14. Etkinlikler sırasında, açık ve anlaşılır yönergeler vermede zorlanmam.					
15. Saha ve salonu etkili bir biçimde kullanabilirim.					

16. Sesimi sınıf ortamına göre ayarlayabilir ve etkili biçimde kullanabilirim.					
17. Alanımla ilgili olarak, bilimsel açıdan kendime güvenirim.					
18. Öğrencilere eşit davranmada zorlanmam.					
19. Öğrenci hatalarını uygun biçimde düzeltebilirim.					
20. Öğrencilerimin beni eleştirmelerinden rahatsızlık duymam.					
21. Ders kitabını, öğretmene yol gösterici olarak benimseyip, olası eksikliklerini giderici önlemler alabilirim.					
22. Dersin sonunda konuyu toparlayabilir, kısa bir değerlendirme yapabilirim.					
23. Öğrencilerin eleştirileri yönünde, eksikliklerimi gidermek için çaba gösterebilirim.					
24. Öğrencilere karşı herhangi bir nedenden ötürü önyargılı davranmam.					
25. Öğrencilerin bireysel sorunlarının onların eğitim sürecini etkileyebileceğini düşünerek, sorunların çözümü için çaba harcayabilirim.					
26. Dersin somutlaştırılmasını sağlamak amacıyla, yaratıcılığımı kullanarak basit araç ve gereçler geliştirebilirim.					
27. Öğrencilerin sorularını (saçma, basit, gereksiz olsa bile) ciddiye alıp, içtenlikle yanıtlayabilirim.					
28. Öğrencilerin olumsuz davranışlarını görmezden gelip, olumlu davranışlarını ön plana çıkarmaya çalışabilirim.					
29. Kendimi, öğrencilerin herbirinin başarılı olabileceği öğrenme yaşantularından geçmelerini sağlayabilecek yeterlikte görüyorum.					
30. Ders kitabına bakmadan dersi anlatabilirim.					

ÖZGEÇMİŞ

02.10.1982 Mersin doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Mersin’de tamamladı. 2005 yılında Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundan mezun oldu. 2006–2008 Yılları arasında Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2008 yılında Kayseri Yeşilhisar Mithatpaşa İlköğretim Okuluna öğretmen olarak atandı ve halen aynı okulda çalışmayı sürdürmektedir.